

Bene Krisztián

**A Szabad Francia Erők
szemelvények tükrében**

**Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Romanisztika Intézet
Francia Tanszék
Pécs, 2021**

A tananyag az EFOP-3.4.3-16-2016-00005 projekt
támogatásával készült el.

**EFOP-3.4.3-16-2016-
00005**

**Korszerű egyetem a
modern városban:
Értékközpontúság,
nyitottság és befo-
gadó szemlélet egy
21. századi felsőok-
tatási modellben.**



SZÉCHENYI 2020

ISBN 978-963-429-912-7

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
Szemelvények	6
Ismétlő kérdések	77
Levéltári dokumentumok jegyzéke és forrása ...	80
Ajánlott irodalom.....	82

Bevezetés

A tananyag tartalma

Mivel Franciaország történelmének és civilizációjának oktatása sajnálatos módon alulreprezentált a magyar oktatási rendszer minden szintjén, a jelen kiadvány arra tesz kísérletet, hogy ezt a hiányosságot kis mértékben orvosolva a 20. század legjelentősebb fegyveres konfliktusa – a második világháború – során meghatározó jelentőségű szervezet, a Szabad Francia Erők történetébe nyújtson betekintést. A francia katonai vereség után 1940 derekán Charles de Gaulle által létrehozott fegyveres erő – kis létszáma és viszonylag szerény harctértéke ellenére – kulcsfontosságú szerepet játszott abban, hogy Franciaország végül a győztes hatalmak soraiban fejezte be a háborút. Ez a tény napjainkig tartó befolyással bírt a nyugat-európai állam politikai és katonai pozíciójára, hiszen erre alapozva hozták meg a legfontosabb döntéseket az eltelt több mint 75 év során. Ennek ellenére története és tevékenysége kevésbé ismert hazánkban, ezért a jelen tananyag célja ennek a hiányosságnak a legalább részleges pótlása.

A tíz fejezet azonos felépítésű. Mindegyik történeti bevezetéssel kezdődik, amely az olvasó számára összefoglalja az adott történeti kontextust a legfontosabb eseményekkel, dátumokkal és szereplőkkel, így lehetővé teszi az ezt követő alfejezet megfelelő értelmezését. Ez utóbbiban egy-egy történelmi dokumentum található, amely a Szabad Francia Erők történetének valamely fontosabb fejezetéhez kapcsolódik. A két rész együtt alkot egy értelmezési egységet, amelynek segítségével mélységében megismerhető a témakör mind passzív befogadóként, mint pedig aktív forrásfeldolgozóként, mivel a levéltári dokumentumok értelmezése erőfeszítéseket kíván még az adott diszciplínában járatos olvasók részéről is.

Az anyag végén egy ötven elemből álló ismétlő kérdéssor található, amelynek elemei ötös egységekben a tíz fejezetben található tudásanyag legfontosabb részeire kérdeznek rá, hogy elősegítsék a feldolgozott tananyag mélyebb elsajátítását.

Célközönség

A tananyag jól használható az egyetemi oktatásban különböző szakokon, ahol a francia történelem és civilizáció szerepet kap. Ebből kifolyólag kiemelten ajánlott a romanisztika alapszak francia szakirányán

civilizációs kurzusokat látogató egyetemi hallgatók számára, de ugyanúgy haszonnal „forgathatják” a történelem, valamint nemzetközi kapcsolatok alapszakos hallgatók is, akik jobban el kívánnak mélyedni Franciaország második világháború alatti történelmében.

Feldolgozási idő

A tananyag ismereteinek elsajátítása a fejezetek elolvasásával és feldolgozásával hozzávetőlegesen 2 órát vesz igénybe.

Szemelvények

(történelmi bevezetők és levéltári dokumentumok)

1. De Gaulle színre lépése a nemzetközi politikában
De Gaulle tábornok június 18-i felhívása
2. De Gaulle Szabad Franciaországának születése
De Gaulle tábornok memoranduma a brit kormánynak
3. A Szabad Francia Erők létrehozása
A Szabad Franciaország és az Egyesült Királyság között 1940. augusztus 7-én megkötött egyezmény
4. De Gaulle tábornok kísérlete Francia Nyugat-Afrika átállítására
Beszámoló a dakari eseményekről
5. A Szabad Franciaország nemzetközi helyzetének megszilárdítása
A Brazzaville-i kiáltvány
6. Az önálló szabad francia államiság felé vezető úton
A Gyarmatbirodalom Védelmi Tanácsa
7. Egy modernkori lovagrend születése
A Felszabadítás Rendjének létrehozása
8. Szabad Franciaországból Harcoló Franciaország
A Harcoló Franciaország létrehozása
9. Az egységes franciaországi Ellenállás létrehozása
Az Ellenállás Nemzeti Tanácsának első ülése
10. De Gaulle és Giraud tábornok kiegyezése
A Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság létrehozása

1. De Gaulle színre lépése a nemzetközi politikában

Ha van olyan ember, akinek a neve elválaszthatatlanul összefonódott a Szabad Franciaország mozgalommal, az Charles de Gaulle, akinek 1940 júniusi felhívása a harc folytatására a szervezet születését jelentette. Éppen ezért érdemes alaposabban is megvizsgálnunk, hogy ki is volt ez az alig ismert francia dandártábornok, aki szinte a szinte teljes ismeretlenségből felbukkanva Franciaország legnagyobb vereségének óráján hitet tett a háború folytatása mellett Londonban.

Az 1890-ben született De Gaulle ugyanúgy az 1870-ben elszenvedett revansvágy bővületében nevelkedett, mint korosztályának szinte minden tagja, így természetes volt, hogy a katonai pálya mellett kötelezte el magát. A Saint-Cyr katonai akadémia elvégzése után harcolt az első világháborúban, ahol sebesülten német hadifogságba esett, így mind a kitüntetések, mind a dicsőség elkerülte őt pályafutásának első éveiben. A háború után a francia katonai misszió tagjaként részt vett a lengyel hadsereg kiképzésében, majd pedig Pétain marsall stábjában szolgált 1925-től. Szabadidejében stratégiai kérdésekkel foglalkozott, melynek eredményeképpen több könyvet is írt, melyek közül a legnagyobb visszhangot az 1934-ben megjelent *Vers l'armée de métier* (A hivatásos hadsereg felé) váltotta ki, amelyben a modern páncélos erők alkalmazása és az azokat használni tudó hivatásos katonaság mellett érvelt. Ezzel a megközelítéssel mind a politikusok, mind a katonák között számos ellenséget szerzett magának, de ötletei egy részét a harmincas évek végén végül elkezdték megvalósítani.

A második világháború kitörésekor ezredesi rangban szolgáló De Gaulle az 507. harckocsiezred parancsnoka volt, de az 1940. május 10-én meginduló német offenzíva előtt három nappal kinevezték a 4. páncélos hadosztály élére. A még nem teljesen felállított alakulat vezetőjeként Montcornet térségében május 17-én ellentámadást indított az előretörő német csapatok ellen, amely kezdetben sikeres volt, de más egységek támogatásának hiányában végül visszavonulással zárult. Ugyanakkor még ez az epizód is elég volt ahhoz, hogy dandártábornokká nevezzék ki (amely betöltött posztjánál fogva egyébként is járt volt neki), majd pedig június 5-én hadügyi államtitkár-helyettesi rangot kapott Paul Reynaud kormányában. A brit-francia kapcsolatokért felelős személyként az egyik kidolgozója volt a közös brit-francia államszövetség ötletének, mely elősegítené a harc folytatását, de ez végül nem valósult meg a francia döntéshozás jóváhagyásának hiánya miatt.

Június 16-án Bordeaux-ban értesült róla, hogy Reynaud lemondott és új kormány állt fel Philippe Pétain vezetésével, amely már fegyverszünetet is kért a németektől. Ez egyrészt a kormányban betöltött pozíciójának megszűnését jelentette, másrészt pedig azt, hogy Franciaország elismerve kudarcát totális vereséggel fejezi be a háborút. Ez utóbbi elfogadhatatlan volt De Gaulle számára, aki a kormány titkos alapjából 100 000 frankot igényelt, majd 17-én a brit Spears tábornok kíséretében Londonba repült, hogy valamilyen módon folytatni tudja a harcot. A brit kormány részéről teljes támogatásra talált, hiszen a kialakult helyzetben Nagy-Britanniának egyedül kellett folytatnia a harcot az Európa jelentős részét meghódító Németországgal szemben, ehhez pedig minden elérhető szövetségesre szükség volt. Mivel hivatalosan ekkor még nem kötötték meg a fegyverszünet (erre csak 22-én kerül sor), ezért minél előbb meg kellett szólítani a még hadban álló francia erőket, hogy ne adják fel a küzdelmet. Az angol kormány ezért felkérte De Gaulle-t, aki az egyetlen magas beosztású francia katonatiszt volt, aki Angliában tartózkodott és elkötelezte magát a harc folytatása mellett, hogy a BBC rádióstúdiójából intézzen beszédet a franciákhoz.

A június 18-án sugárzott felhívás minden franciának szólt, de elsősorban a francia fegyveres erők tagjainak. Legfontosabb üzenete az volt, hogy a nehéz helyzet ellenére a háború még nem veszett el, Franciaországnak vannak szövetségesei, rendelkezésére áll jelentős kiterjedésű gyarmatbirodalma, ezért a harcot folytatni kell. A harc folytatásának színtere nem csupán Franciaország lesz, hanem az egész világ, ezért arra szólította fel a francia katonákat, akik Nagy-Britanniában tartózkodtak vagy oda tartottak, hogy csatlakozzanak hozzá és közösen folytassák a harcot. A felhíváshoz a brit kormányzati körök és a tábornok egyaránt nagy reményeket fűztek, amelyek azonban egyáltalán nem váltak valóra. Az első problémát az jelentette, hogy a franciák többségét annyira lefoglalták saját országuk problémái, hogy szinte egyáltalán nem hallgatták a BBC műsorát, így az üzenet nagyon kevés emberhez jutott el. Másodsorban, aki hallgatta is, annak általában nem sok lehetősége volt arra, hogy pozitívan reagáljon, hiszen Franciaországból ekkor már csupán nagyon nagy nehézségek árán lehetett eljutni Nagy-Britanniába. Ami pedig a legnagyobb akadályt jelentette, az a franciák általános véleménye volt, akik saját kormányuk álláspontját tartották mérvadónak, amely pedig a konfliktus lezárására törekedett. Ennek következtében a felhívásra nagyon kevesen reagáltak: a

meghatározó politikai és katonai körökből senki, a fegyveres erők Angliában tartózkodó tagjai közül pedig csupán néhány ezer fő.

Ugyanakkor a hivatalban lévő francia kormány negatív reakciója is akadályozta a meghirdetett ellenállás szárba szökkenését. Az éppen legyőzött ország vezetése ugyanis De Gaulle akár hallgatólagos támadása helyett június 19-én az okvetetlenkedő tiszttal hazahívása mellett döntött, az új politikai vezetés által meghirdetett irányvonalat elutasító tábornok azonban nem engedelmeskedett az utasításnak. Ezt követően 22-én visszavonták dandártábornoki kinevezését – mely a kinevezés szövege szerint ideiglenes jellegű volt –, majd egy nappal később fegyelmetlensége miatt nyugdíjazták.

Ebből kifolyólag De Gaulle személye már távolról sem volt olyan vonzó a brit vezetés számára, hiszen a fellépéséhez fűzött nagy remények ellenére nem tudta elérni, hogy jelentősebb francia területek vagy fegyveres erők maradjanak Anglia oldalán. A németekkel és olaszokkal kötött francia fegyverszünetek június 25-i életbelépése után pedig az egyre halványabb remény teljesen megszűnt létezni, hiszen Franciaország hivatalosan is befejezte a harcot. Két ember vélekedett csupán másként, De Gaulle, aki 26-án kérte a brit kormány anyagi és erkölcsi támogatását egy francia haderő felállításához és Churchill, aki 28-án személyesen fogadta a francia tiszttal és biztosította támogatásáról a következő mondatok kíséretében: *„Egyedül van! Na mindegy! Akkor egyedül ismerem el magát!”* Ezzel a nem szokványos megállapítással a brit kormány hivatalosan elismerte De Gaulle-t, mint *„azon szabad franciák vezetőjét, bárhol tartózkodjanak is, akik azért csatlakoznak hozzá, hogy a közös ügyért harcoljanak”*.

Az elismerés tényén felbátorodva De Gaulle még aznap este újabb beszédet mondott a BBC-ben, melyben a következő döntésekről tájékoztatta honfitársait: a brit fennhatóságú területeken tartózkodó francia állampolgárok az ő vezetése alá kerülnek; önkéntesekből álló francia haderő kerül felállításra; a fegyvereiktől és felszerelésüktől megfosztott francia katonáknak a lehető leghamarabb csatlakozniuk kell az ellenálláshoz akár Nagy-Britanniában, akár máshol; saját fegyvergyártó és -vásárló szervezetek jönnek létre, hogy hadianyaggal lássák el az önkénteseket. Ezt követően René Cassin jogászt bízta meg azzal, hogy tárgyalásokat folytasson a brit vezetéssel az együttműködés módzatairól. A több mint egy hónapig tartó tárgyalások végül sikerrel jártak, mivel augusztus 7-én aláírták a brit kormány és a Szabad Francia mozgalom közötti együttműködés részleteit tartalmazó

dokumentumot. Ennek értelmében Nagy-Britannia elismerte a Szabad Francia mozgalmat, mint a háborús francia érdekeket képviselő szervezetet, de nem mint önálló kormányt. A francia mozgalom felállításához a brit vezetés teljes anyagi segítségnyújtást vállalt, de cserébe a létrejövő alakulatoknak a brit hadsereg alárendeltségében kellett tevékenykedniük. Az együttműködés kölcsönös célja Franciaország szuverenitásának visszaállítása volt. Ugyanakkor voltak kérdőjelek is a megállapodásban, mivel brit részről nem volt garancia a korábbi francia határok visszaállítására, és nem tekintették egyenrangúnak a francia szervezetet a többi emigráns kormánnyal, tehát igazi jogállása félúton volt egy nemzeti idegenlégió és egy legitim kormány között, ami hosszútávon komoly problémákat rejtett magában.

De Gaulle tábornok június 18-i felhívása¹

Az évek óta a francia hadvezetés élén álló tisztek kormányt alakítottak.

Ez a kormány a katonai vereségre hivatkozva tárgyalásba bocsátkozott az ellenséggel a harc beszüntetéséről.

Az ellenség gépesített, szárazföldi és légi erejét valóban legyőzött bennünket.

Nem számbeli fölényük, hanem harckocsijaik, repülőgépeik és taktikájuk kényszerített minket visszavonulásra. A német harckocsik, repülőgépek és taktika lepte meg vezetőinket és hozta őket a jelenlegi helyzetbe.

De vajon ez volt az utolsó szó? Minden remény elveszett? A vereség visszafordíthatatlan? Nem!

Higgyenek nekem, aki a dolgok ismeretében szólok önökhöz, hogy semmi sem veszett el Franciaország számára. Azok az eszközök, melyek legyőztek bennünket, fogják elhozni egy nap a győzelmet számunkra.

Mert Franciaország nincs egyedül! Nincs egyedül! Nincs egyedül! Hatalmas gyarmatbirodalom áll mögötte. Szövetségre léphet a brit birodalommal, amely uralja a tengert és folytatja a harcot. És Angliához hasonlóan korlátlanul támaszkodhat az Egyesült Államok hatalmas iparára.

Ez a háború nem korlátozódik hazánk balsors sújtotta földjére. Ez a háború nem ért véget a franciaországi csatával. Ez a háború világháború. Semmilyen hiba, semmilyen késlekedés, semmilyen szenvedés sem állíthatja meg azokat az erőket a világban, amelyek egy nap megsemmisítik ellenségünket. Bár legyőzött bennünket a technikai fölénye, de egy nap egy ezt felülmúló technikai fölény segítségével győzedelmeskedhetünk. A világ sorsa most dől el.

Én, De Gaulle tábornok, Londonból szólítom fel azokat a francia tiszteket és közkatonákat, akik brit területen tartózkodnak vagy oda tartanak, akár fegyveresen, akár fegyvertelenül, és szólítom azokat a hadiiparban dolgozó mérnököket és szakmunkásokat, akik brit területen tartózkodnak vagy oda tartanak, hogy vegyék fel velem a kapcsolatot.

¹ AFCG AB. Appel du 18 juin. (<http://www.charles-de-gaulle.org/pages/l-homme/accueil/discours/pendant-la-guerre-1940-1946/appeil-du-18-juin-1940.php>)

Történjék bármi, a francia ellenállás lángja nem hunyhat ki és nem is fog kihunyni.

Holnap ugyanúgy, mint ma, beszélni fogok a londoni rádióban.

2. De Gaulle Szabad Franciaországának születése

A születőfélben lévő új mozgalom első és legfontosabb feladata az volt, hogy önkénteseket tudjon megszólítani és csatlakozásra bírni. A brit segítségnek és támogatásnak köszönhetően az alakulófélben lévő szervezet létezéséről szerte a világon tudomást szereztek, ezek után az volt a fő kérdés az, hogy mennyien döntenek a csatlakozás mellett.

A felfokozott várakozásokhoz képest kezdeti időszak mérlege meglehetősen vegyes volt. Londoni körökben nagy meglepetést keltve az Angliában állomásozó francia csapatok – akiknek száma meghaladta a 100 000 főt – elsőprő többsége parancsnokaival együtt kérte hazaszállítását Franciaországba. Noha ez komoly csalódást keltett a harc folytatása mellett elkötelezett brit és szabad francia vezetők körében, a kérést teljesítették és a nyár folyamán hazaszállították a francia katonákat, akik közül a hazaindulást megelőző időszakban csupán kevesen döntöttek a harc folytatása mellett. Ugyanakkor az ő soraikat folyamatosan egészítették ki azok a katonák, tengerészek és repülősök, akik egyénileg vagy kisebb csoportokban tettek kísérletet arra, hogy átszeljék a La Manche csatornát és csatlakozzanak De Gaulle-hoz. A német megszálló erők berendezkedéséig sok száz embernek sikerült az igencsak veszélyes átkelés.

Mindazonáltal a vezető politikusok és katonák soraiból, akik egy része Nagy-Britanniában és a francia gyarmatbirodalomban tartózkodott – tehát nem állt közvetlen francia állami ellenőrzés alatt –, szinte senki nem kívánt csatlakozni egy alig ismert katonatiszt kétesnek tűnő vállalkozásához. Ennek eredményeként a Szabad Franciaország június végén még csupán alig 2000 főt számlált, akik között egyáltalán nem voltak olyan ismert személyiségek, akik képesek lettek volna vonzerőt gyakorolni a többi potenciális jelentkezőre. Csupán két olyan tisztviselő akadt, aki elméletileg jelentős befolyással rendelkezett és De Gaulle oldalára állt, Georges Catroux és Paul Legentilhomme tábornokok. A két főtitst Francia Indokínában és Francia Szomáliföldön töltött be vezető tisztséget, amikor értesülve De Gaulle felhívásáról úgy döntött, hogy a Szabad Franciaország mellé áll. Ugyanakkor azonban mivel nem készítették elő alaposan ezt a döntésüket, végül csupán egyedül, jelentősebb fegyveres erő, nagyszámú követő vagy az általuk irányított terület nélkül csatlakoztak a mozgalomhoz. Ebből kifolyólag csatlakozásuk jelképesen erősítést jelentett a szabad francia ügynek, de komolyabb gyakorlati haszonnal nem járt.

Valódi katonai erőt csupán az átmenetileg Angliában található francia egységek soraiban kifejtett propaganda hatására sikerült felmutatni, ugyanis július folyamán ezek közül sikerült csatlakozásra bírni hozzávetőlegesen 4500 főt. Fontos megemlíteni, hogy ezek közül a jelentkezők közül 1300 idegenlégiós és hegyivadász önkéntes – az 1940 tavaszi norvégiai hadjárat túlélői – képviselte a legmagasabb harcértéket, vagyis a rendelkezésre álló erő jelentős része nem francia állampolgár, hanem a francia hadseregben szolgáló külföldi volt. Mellettük jelentkezett három kisebb hadihajó is körülbelül 400 fős legénységgel, azonban ez is elenyésző része volt a francia flottának, amelynek túlnyomó többsége nem kívánta folytatni a harcot. Ezt jól jelzi az a tény is, hogy bár 1940. július 15-én a francia haditengerészet 11 500 tagja tartózkodott Angliában, de közülük csupán 882 fő csatlakozott a francia kezdeményezéshez és 700 a brit haditengerészethez. Utóbbiban egyébként az angolok fellépése is komoly szerepet játszott, mivel számos esetben megtiltották a szabad francia tisztek belépését a gyűjtőtáborokba, miközben a magasabb zsold ígéretével toborzótevékenységet folytattak a francia tengerészek között. Ennek következtében a Szabad Francia Haditengerészet létszáma csak nagyon lassan növekedett és a fegyvernem még sokáig nem tudott komolyabb bevethető erőt felmutatni.

Mivel a magasabb beosztású tisztek kategorikusan távol maradtak De Gaulle-tól, így amikor június 30-án Emile Muselier admirális (egyetlenként a francia haditengerészet 60 admirálisa közül) bejelentette csatlakozását a mozgalomhoz, azonnal megkapta a szervezés alatt álló szabad francia tengeri és légi erők feletti parancsnokságot. Utóbbiak létszáma július végén már közel 500 főre volt tehető, mivel a csatlakozni vágyók az esetek egy részében egyszerűen beszálltak gépükbe és átrepültek Angliába. Sokszor persze ennél sokkal nehezebb és veszélyesebb úton jutottak el a szigetországba, de számuk folyamatosan nőtt. Ugyanakkor bevetésükhöz olyan stabil és hosszú távon is fenntartható infrastruktúra lett volna szükséges, amivel a mozgalom nem rendelkezett, ebből kifolyólag francia fennhatóság alatt álló autonóm alakulatok felállításáról és önálló akciókról ekkor még szó sem lehetett. A szabad francia politikai és katonai szervezet jövője a további csatlakozóktól és brit szövetségeseik segítségétől függött, így nem meglepő, hogy De Gaulle már 1940 június végén a brit vezetéshez fordult erkölcsi és anyagi támogatásért.

De Gaulle tábornok memoranduma a brit kormánynak²

Memorandum Churchill és Halifax uraknak

I. Ahelyett, hogy egy Nemzeti Bizottság felállítására várnék, módomban áll azonnal létrehozni egy Francia Bizottságot a következő céllal :

a) a brit területeken található vagy a jövőben odaérkező, az ellenállás mellett elkötelezett francia egyesítése;

b) lehetővé tenni, hogy a gyarmatbirodalom és esetleg az anyaország területén található minden francia ellenálló erő kapcsolatba lépjen egymással, a szövetségesekkel, utánpótlást kapjon stb.

II. A Francia Bizottság megszervezhető:

a) egy önkéntesekből álló szárazföldi, légi és tengerészeti francia katonai erőt, amely egyelőre kisméretű lenne, de idővel bizonyosan növekedni fog.

Ez az erő elkülönítve a több nem önkéntes francia katonai erőtől és sürgősen összevonva London közelében a következő elemekből állna;

b) egy (mérnökök és munkások) alkotta különítményből, mely hadianyagokat gyártana. Ez a szervezet angol gyárakban is dolgozhatna a jövőben kidolgozandó feltételek mellett;

c) egy hadianyag tanulmányozó és vásárló szervezetből, amely közvetlenül tárgyalhatna az angol fegyvergyártókkal és az amerikai ipar képviselőivel;

d) egy szállító és ellátó szervezetből;

e) egy információs és propagandaszervezetből.

III. Ennek kivitelezéséhez feltétlenül szükségem van a brit kormány hozzájárulásához a következő kérdésekben:

a) a brit területen található franciák angol szervezetekkel kapcsolatos összes tevékenységét, legyen az akár katonai, ipari, tudományos vagy gazdasági természetű, az érintett szervezetek és személyek helyett a Francia Bizottság közvetítésével és engedélyével kell lebonyolítani;

² DMJP. Mémorandum du général De Gaulle au gouvernement britannique (<http://mjp.univ-perp.fr/france/co1940cf.htm>).

b) a brit kormány hitelt nyújt a Francia Bizottságnak működéséhez, hogy ki tudja fizetni a hozzá csatlakozó katonák és civilek járandóságait;

c) minden kérdést, amely ezidáig a brit hatóságok és a francia katonai missziók vagy egyeztető bizottságok között rendeztek, ezt követően a Francia Bizottság hatáskörébe utalnak majd;

d) a Francia Bizottság közvetlen kapcsolatban lesz az összes brit minisztériummal;

e) ezek a rendelkezések június 28-tól léphetnének életbe. A brit kormány tenné közzé beleegyezését.

IV. A pontos részleteket tartalmazó megállapodást ezt követően tárgyalások során közösen rögzítené a Bizottság és a brit minisztériumok.

1940. június 26.

3. A Szabad Francia Erők létrehozása

Az 1940 májusában-júniusában elszenvedett gyors és teljesen váratlan vereség megsemmisítő hatással volt a francia fegyveres erőkre. A szárazföldi erők egy része felmorzsolódott a harcok folyamán, közel kétmillióan pedig fogságba kerültek. Noha az európai kontinensről több mint 100 ezer francia katonát sikerült Angliába szállítani, többségük mereven elzárkózott attól, hogy De Gaulle oldalán folytassa a háborút. Sokukhoz el sem jutott a hír, mivel a brit hatóságok sem mindig járultak hozzá a szabad francia toborzási erőfeszítések sikeréhez, így végül 1940 nyarának végére alig 4500 fő állt a harc folytatása mellett elkötelezett francia tábornok rendelkezésére, hogy segítségükkel ütöképes szárazföldi haderőt hozzon létre. Ez az erő igen csekély volt, de jelentőségét és harci értékét felértékelhette a légi és tengeri haderő, amelynek csatlakozása érdekében a szabad francia vezetés komoly tevékenységet fejtett ki. Ennek a munkának az eredménye legjobb esetben is vegyes volt.

A francia légierő is kivette részét a harcokból, melyek során a rendelkezésre álló források alapján a légvédelmi fegyverekkel együtt hozzávetőlegesen 8-900 német gépet semmisített meg, miközben hasonló számú gépet vesztett el, ami a bevethető eszközállományának körülbelül felét tette ki. Harci értéke tehát még számottevő volt a harcok befejezésekor, azonban egyértelmű utasítások híján a repülőszemélyzet és a gépállomány sorsa meglehetősen változatosan alakult. Sokan feletteseik parancsait követve állomáshelyükön várták be a német csapatokat, mások a harc folytatásában bízva az észak-afrikai francia területekre repültek, de akadtak olyanok is, akik a közelebbi Angliát választották, ahová légi vagy tengeri úton jutottak el.

Utóbbiak nem egységes felsőbb utasításra cselekedtek, legtöbbször esetében csupán a harc folytatásának vágya dolgozott, egyesek pedig a június 18-i felhívás hatására választották a gyakran veszélyes utat a Brit Birodalom különböző területei felé a Brit-szigetektől kezdve Gibraltáron és Máltán át Szingapúrig. Az esetek többségében a francia légierő tagjai egyénileg vagy kisebb csoportokban kíséreltek meg eljutni brit területre, melynek eszköze számos esetben természetesen az általuk használt repülőgép volt. Ugyanakkor sokan – megfelelő gép hiányában – a tengeri utat választották, amikor hazai és külföldi felségjelzésű civil és katonai járművekre felkérérdzkedve próbálták céljukat elérni. A legnagyobb csoportos átállásra június 17-én – tehát még De Gaulle beszéde előtt – került sor, amikor a 23-as számú repülőiskola 108

pilótanövendéke egy halászhajó fedélzetén áthajózott Nagy-Britanniába a La Manche csatornán keresztül. Az első ilyen akcióra 1940. június közepén, az utolsóra 1941 áprilisában került sor, amelyek során valamivel több mint 500 repülő (pilóta, műszaki és repülőszemélyzet) csatlakozott a szövetséges haderőhöz, amely lehetővé tette 1940. július 1-vel a Szabad Francia Légierő létrehozását. A számuk az ezt követő időszakban folyamatosan növekedett, ahogy a Szabad Francia Erők kötelékéből és az emigráns civilek közül számosan jelentkeztek az új fegyvernem soraiba, így végül 1940 és 1943 között végül összesen körülbelül 5000 fő teljesített repülő szolgálatot, bár az egyidőben bevethető harci személyzet létszáma soha nem haladta meg az 1200 főt.

A fegyvernem katonai jelentőségét jól érzékelteti, hogy ugyan ezen időszakban 546 csehszlovák és 1813 lengyel teljesített harci szolgálatot a brit légierő kötelékén belül, tehát a francia részvétel nem tekinthető sem kivételesnek, sem pedig különösebben számottevőnek. A fenti tényt pedig tovább árnyalja, hogy míg az első önálló csehszlovák és lengyel repülőszázadok július elején alakultak meg Nagy-Britanniában, a szabad franciák esetében erre november elejéig kellett várni. A rendelkezésre álló személyzet önállóan bevethető alakulatokba szervezését jelentős mértékben akadályozta a műszaki állomány alacsony aránya a jelentkezők között, valamint a magasabb beosztású tisztek és a nem pilótaként szolgáló repülőszemélyzet (navigátorok, rádiósok, lövészek stb.) gyakorlatilag teljes hiánya. Utóbbi tény magyarázza azt is, hogy bár átmeneti jelleggel, de a szabad francia repülő erőket Muselier admirális irányítása alá rendelték, mivel nem állt rendelkezésre más főtisz, aki ezt a posztot betölthette volna.

Ami a tengeri haderőt illeti, amikor június 18-án elhangzott De Gaulle-nak a harc folytatására felhívó beszéde a rádióban, a francia flotta minden egysége a német haderő hatótávolságán kívül tartózkodott, tehát semmilyen külső tényező nem akadályozta abban, hogy Nagy-Britanniába hajózzon és csatlakozzon a tábormokhoz. Az első lépés ehhez adott is volt, mivel a haditengerészet kiürítette az Északi-tenger és Atlanti-óceán franciaországi partvidékén található bázisait, aminek következtében ekkor összesen 238 francia hadihajó volt úton vagy érkezett már meg különböző hazai vagy szövetséges kikötőkbe. Ezeknek azonban csupán kisebbik része (mintegy 50 hadihajó), a kereskedelmi flotta 14 százaléka (135 hajó), valamint néhány tucat halászhajó választotta Angliát célpontjául, a hajók többsége az észak-afrikai francia területek felé tartott.

Ez azonban még korántsem jelentette azt, hogy az ezeken a hajókon szolgáló legénység egy emberként sorakozott volna fel a De Gaulle által meghirdetett harc mellett. Mivel egyelőre még az sem volt világos, hogy milyen szervezeti keretek között kerülhet sor a háború folytatására, fontos volt, hogy a haditengerészek számára egy hiteles személy kommunikálja a tábornok felhívását, így a Londonban június 30-án megérkező és szolgálatait De Gaulle-nak felajánló Muselier admirális a legjobb pillanatban jelent meg a színen. A tábornok július 1-én bízta meg az admirálist a szervezés alatt álló tengeri és légi erők feletti parancsnoksággal, így gyakorlatilag erre a napra tehető a Szabad Francia Haditengerészet születése is.

Ez a haditengerészet azonban egyelőre nem rendelkezett sem hajókkal, sem legénységgel, ezeket az Angliában tartózkodó francia haditengerészeti egységek között kellett megtalálni. Akadtak köztük önként jelentkezők – a *Narval* és a *Rubis* tengeralattjárók, a *Président Houduce* járőrhajó, valamint a *Forbin*, *Anadyr*, *Capo Olmo* és *Rhin* szállítóhajók –, azonban ezek csupán minimális harcértéket képviseltek, ezért kulcsfontosságú volt az Angliában tartózkodó többi francia tengerész meggyőzése is. Erre azonban nagyon kevés esély kínálkozott, miután július 2-án a brit haditengerészet megindította a Catapult hadműveletet, melynek keretében a brit fennhatóság alatt álló kikötőkben elfoglalták a francia kereskedelmi és hadihajókat – ami néhány esetben halálos incidensekhez vezetett –, majd pedig 3-án egy ultimátum átadása után megtámadták és nagyobb részt megsemmisítették a Mers el-Kébir-nél állomásozó francia flottakötéléket. A kikötőkben őrizet alá helyezett hajók legénységét – akiknek száma valamivel meghaladta a 10. 00 főt – internáló táborokban különítették el. A brit Admirális a szabad francia vezetéssel folytatott tárgyalásokon beleegyezett, hogy minden olyan hajót a rendelkezésükre bocsát, amelynek szolgálatba állításához elegendő kiképzett emberrel rendelkeznek. Ezeket az embereket az internáló táborokban kellett keresni, ahonnan azonban a fenti események után kevés önkéntes került ki.

Ennek a távolmaradásnak számos oka volt. Első helyen minden bizonnyal a Catapult hadműveletet kell okolni, amely a brit és francia haditengerészetek között hagyományosan erős rivalizálást sok esetben gyűlöletbe fordította át, így a velük való együttműködés gondolata nem vonzotta tömegesen a tengerészeket. Paradox módon az internáló táborokban elsőként mégis a Királyi Haditengerészet kezdett el toborozni még a szabad franciák beengedése előtt, így a fenti előítélettől

mentes jelentkezők egy része rövid időn belül a brit flotta kötelékében folytatta szolgálatát. Meg kell említeni a Londonban működő Francia Tengerészeti Misszió viselkedését is, amely a két haditengerészet közötti együttműködésért felelt és a fegyverszünet megkötése után elfogadva a Vichy-ből érkező parancsokat határozottan szembehelyezkedett a szabad franciákkal és minden lehetséges módon akadályozta a tengerészek csatlakozását a francia hatóságok által illegitimnek tartott szervezethez. Részben ennek köszönhetően a Nagy-Britanniában tartózkodó tengerészek döntő többsége visszatért Franciaországba. Aki mindezek ellenére mégis a Szabad Francia Erők kötelékébe jelentkezett, az nagy eséllyel a szárazföldi haderő soraiban találta magát, ugyanis a vezérkar ennek feltöltését és megerősítését tekintette prioritásnak, így az általában magas szintű műszaki ismeretekkel rendelkező tengerészek a szervezés alatt álló gyalogsági egységek kötelékébe nyertek beosztást, ahol szintén szükség volt szakértelmükre. Ebből kifolyólag a komoly erőfeszítések ellenére a szabad francia toborzás kevés sikerrel járt, mivel a jelentkezők száma 1940 végéig nem haladta meg a 3300 főt (a hivatásos tisztek száma az ötvenet sem érte el), akik egy részét az internált tengerészek adták, sokan azonban civil önkéntesek voltak, akiket ki is kellett képezni a hajókon való szolgálatra, így messze nem a legideálisabb emberanyag állt rendelkezésre. Az emberanyag létszáma és képzettsége tehát komolyan korlátozta a bevethető hajók számát. A jelentkezők számát érdemben nem tudták növelni, a képzettségi szint növelése érdekében viszont eleinte a Királyi Haditengerészet Dartmouth-i iskolájába irányították a tengerészeket, később pedig saját kiképzőközpontot hoztak létre Portsmouth-ban, ahol 1943-ig folytatódott a beiskolázottak kiképzése és összesen 130 fő szerzett itt diplomát.

Másik súlyos problémát jelentett az egységek felszerelése és felfegyverzése, ami komoly akadályokba ütközött, mivel a brit és a francia eltérő szabványú technikát használt, így Angliában nem állt rendelkezésre sem pótalkatrész, sem muníció a francia hadihajókhoz. Ebből kifolyólag számos hajó, amely eleve nem volt túl jó állapotban, műszaki „kannibalizmus” áldozatául esett, hogy az azokból kisserelt alkatrészekkel tudják működőképesen tartani szerencsésebb társaikat. További problémát jelentett, hogy a brit hadvezetés – melynek irányítása alá tartoztak a francia erők – a szigetország utánpótlásában kulcsfontosságú konvojok kíséreteken kívánta felhasználni az újra csatasorba állított francia hajókat, Muselier ellenben a rövid hatótávolságú, de könnyebben felfegyverezhető egységek felkészítését részesítette

előnyben, amelyek ezért kevésbé tudtak megfelelni a velük szemben támasztott elvárásoknak. Ezeknek az erőfeszítéseknek az eredményeképpen 1940 végére 21 francia gyártmányú hadihajót (2 rombolót, 1 torpedónaszádot, 5 tengeralattjárót, 5 aviso-hajót, 4 járőrhajót és 4 tengeralattjáró-vadász hajót) sikerült újból szolgálatba állítani.

Ezeket kiegészítették a kereskedelmi flotta hajói, amelyeket a Londonban működő Transzatlanti Társaság (*Compagnie générale transatlantique*) vezetőjének, Pierre de Malglaive-nek – aki 1940 nyarán csatlakozott a Szabad Franciaországhoz – az irányítása alá rendelték. Ezen hajók közül összesen 115 (köribelül 700 000 tonna vízkiszorítással) került brit-francia fennhatóság alá önként vagy a brit hatóságok akciója következtében. A problémát ezek esetében is a legénység jelentette, mivel az év folyamán csupán 2100 fő csatlakozott De Gaulle-hoz, így végül mindössze 32 felfegyverzett kereskedelmi hajó tevékenykedett 1940 végén szabad francia lobogó alatt.

Ennek az összefegyvernemi haderőnek a felszereléséhez, ellátásához és harcba vetéséhez komoly hátszóra volt szükség, amellyel helyzetéből fakadóan a Szabad Franciaország nem rendelkezett. Annak érdekében tehát, hogy az a fegyveres erő valódi harcértékkel rendelkezzen és részt tudjon venni a harci eseményekben, a brit kormány támogatására volt szükség. Ennek a felismerésnek a jegyében fordult De Gaulle tábornok a brit miniszterelnökhöz és kérte segítségét, amelyet meg is kapott, mint arról az alábbi egyezmény tanúskodik.

A Szabad Franciaország és az Egyesült Királyság között 1940. augusztus 7-én megkötött egyezmény³

A brit miniszterelnök 1940. augusztus 7-i levele De Gaulle tábornoknak

Kedves De Gaulle tábornok!

Ön, mint azon szabad franciák Ófelsége kormánya által elismert vezetője, akik szerte a világon csatlakoznak Önhöz a szövetséges ügy megvédése érdekében, ismertette velem a parancsnoksága alá tartozó és jelenleg szervezés alatt álló francia önkéntesek alkotta haderő megszervezésére, felhasználására és szolgálati feltételeire vonatkozó elképzeléseit.

Jelen levelemhez csatolva egy emlékeztetőt küldök Önnek, amely – amennyiben elfogadja – a parancsnoksága alatt álló erőkre megszervezésére, felhasználására és szolgálati feltételeire vonatkozó megegyezést tartalmaz.

Megragadom az alkalmat, hogy kijelentsem, hogy Ófelsége kormánya elkötelezte magát Franciaország szuverenitásának és nagyságának teljes helyreállítása mellett a szövetséges fegyverek győzelme után.

Őszinte híve:

Winston Churchill

De Gaulle tábornok 1940. augusztus 7-i válasza a brit miniszterelnöknek

Miniszterelnök Úr!

Elküldte számomra a parancsnokságom alá tartozó és jelenleg szervezés alatt álló francia önkéntesek alkotta haderő megszervezésére, felhasználására és szolgálati feltételeire vonatkozó emlékeztetőt.

Mint azon szabad franciák Ófelsége kormánya által elismert vezetője, akik szerte a világon csatlakoznak hozzám a szövetséges ügy megvédése érdekében, ezúton szeretném tájékoztatni Önt, hogy elfogadom az emlékeztetőt. Úgy tekintek rá, mint a fenti kérdésekre vonatkozó megkötött egyezmény alapjára.

³ AN 72 AJ 221. Texte de l'accord Churchill-De Gaulle du 7 août 1940 et échange de lettres.

Boldog vagyok, hogy ennek kapcsán a Brit Kormány megerősítette, hogy elkötelezett Franciaország szuverenitásának és nagyságának teljes helyreállítása mellett a szövetséges fegyverek győzelme után.

A magam részéről megerősítem, hogy a felállítás alatt lévő francia haderő a közös ellenségek (Németország, Olaszország vagy bármely más ellenséges hatalom) elleni hadműveletekben való részvételre van szánva, ideértve a francia és brit területek, az azok közötti összeköttetés, valamint a brit mandátumterületek védelmét.

Kérem, fogadja nagyrabecsülésemet!

De Gaulle tábornok

A megyegezés szövege

I.

1. De Gaulle tábornok önkéntesekből álló francia haderőt hoz létre. Ezt a haderőt, amely haditengerészeti, szárazföldi, légi, technikai és tudományos egységekből áll, a közös ellenségek ellen vetik be.

2. Ez a haderő soha nem fordíthatja fegyvereit Franciaország ellen.

II.

1. Ez a haderő a körülmények biztosította lehetőségek között a legnagyobb mértékben meg fogja őrizni francia jellegét személyi állománya, és különös tekintettel fegyelmi eljárásai, szolgálati nyelve, előmeneteli és beosztási rendszere vonatkozásában.

2. Amennyiben az anyagi körülmények lehetővé teszik, ennek a haderőnek a kötelékében prioritást élvez annak a felszerelésnek (elsősorban fegyverek, repülőgépek, járművek, lőszer, gépek és utánpótlási anyagok) a birtoklása és felhasználása, amelyet a francia erők hoztak magukkal vagy amelyet ilyen erők hoznak majd magukkal az Őfelsége kormányának fennhatósága alatt álló területekre az Egyesült Királyságban vagy azokra, amelyek brit főparancsnokság irányítása alatt állnak. Amennyiben egy francia alakulat parancsnokságát a brit főparancsnoksággal egyetértésben De Gaulle tábornok átruházza, az egység birtokában lévő felszerelések és hadianyagok elszállítását, cseréjét vagy átirányítását De Gaulle tábornok nem fogja elrendelni a brit főparancsnoksággal való előzetes egyeztetés és annak beleegyezése nélkül.

3. Ófelsége kormánya – amint módjában áll – biztosítani fogja a francia haderő számára a szükséges felszereléskiegészítést ahhoz, hogy az azonos típusú brit egységekkel megegyező felszereléssel rendelkezzenek.

4. A francia flotta hajói a következőképpen lesznek beosztva:

(a) A francia flotta fegyverzi fel és állítja szolgálatba mindazokat a hajókat, amelyek számára rendelkezik elegendő legénységgel.

(b) Az (a) bekezdés értelmében a francia haderő által felfegyverzett és szolgálatba állított hajók egy De Gaulle tábornok és a brit Admiralitás közötti megegyezés tárgyát képezik, amely megegyezést időről-időre felülvizsgálják.

(c) Azok a hajók, amelyek a (b) bekezdés értelmében nem a francia haderő kötelékébe nyerne beosztást, felszabadulnak a brit Admiralitás számára, amely felfegyverezheti és saját irányítása alatt szolgálatba állíthatja őket.

(d) A (c) bekezdésben említett hajókat a brit Admiralitás saját irányítása alatt is szolgálatba állíthatja, de más szövetséges haditengerészeti erők is szolgálatba állíthatják ezeket.

(e) A brit irányítás alatt szolgálatba állított hajók legénységének lehetőség szerint francia tiszteket és tengerészeket is tartalmaznia kell.

(f) A francia flotta minden hajója francia tulajdonban marad.

5. A francia kereskedelmi hajók és legénységük esetleges felhasználása De Gaulle tábornok haderejének katonai műveleteiben a tábornok és az illetékes brit minisztériumok közötti megegyezés tárgyát képezi. A többi kereskedelmi hajó és tengerész felhasználásával kapcsolatban rendszeres egyeztetés zajlik majd a Tengerészeti Minisztérium és De Gaulle tábornok között.

6. De Gaulle tábornok, a francia haderő főparancsnoka jelen okiratban kijelenti, hogy elfogadja a brit parancsnokság direktíváit. Szükség esetén a brit főparancsnoksággal egyetértésben átruházza a hadereje egy része feletti parancsnokságot egy vagy több brit tisztnek anélkül, hogy ez befolyásolna az első cikk végén megfogalmazottakat.

III.

A francia önkéntesek helyzetét a következőképpen szabályozzuk:

1. Az önkéntesek a háború időtartamára csatlakoznak a közös ellenség elleni harc céljából.

2. Zsoldban részesülnek, amelynek összegét a De Gaulle tábornok és az érintett minisztériumok közötti megegyezés alapján határozzák meg. A zsoldfizetési időszak De Gaulle tábornok és Ófelsége kormánya közötti megegyezés alapján kerül megállapításra.

3. Egészségkárosodás vagy elhalálozás esetén az önkéntesek és az általuk eltartott személyek járadékban és más anyagi juttatásokban részesülnek, amelynek összegét a De Gaulle tábornok és az érintett minisztériumok közötti megegyezés alapján határozzák meg.

4. De Gaulle tábornoknak jogában áll létrehozni egy olyan polgári szervezetet, amely a haderejének felállításához szükséges adminisztratív feladatokat el tudja látni. Ennek a szervezetnek a létszáma és tagjainak fizetése a brit Kincstárral való egyeztetés eredményeképpen lesz meghatározva.

5. A tábornoknak továbbá jogában áll a háborús célok elérésén dolgozó technikai és tudományos személyzetet toboroznia. Ennek a személyzetnek a létszáma, fizetése és felhasználása Ófelsége kormányának illetékes minisztériumaival egyeztetve lesz meghatározva.

6. Ófelsége kormánya mindent megtesz annak érdekében, hogy a békekötés során elősegítse, hogy a francia önkéntesek minden korábbi jogosultságukat visszakapják, ideértve állampolgárságukat is, amelytől a közös ellenség elleni harc miatt megfoszthatják őket. Ófelsége kormánya mindent megtesz annak érdekében, hogy a rendelkezésére álló eszközökkel megkönnyítse a brit állampolgárság megszerzését ezeknek az önkénteseknek a számára.

IV.

1. A jelen megegyezésben foglaltaknak megfelelően létrehozott francia haderő felállításához és fenntartásához kapcsolódó összes költség ideiglenesen Ófelségi kormányának illetékes minisztériumait terheli; utóbbiaknak jogában áll az ehhez kapcsolódó szükséges vizsgálatokat és ellenőrzéseket végrehajtani.

2. Az ilyen módon kifizetett összeges előlegnek tekintendők és ennek megfelelően kerülnek elszámolásra. Az ennek az előlegnek, valamint a közös megegyezésből fakadó hitelek végleges visszafizetésére vonatkozó összes kérdés későbbi egyeztetés tárgyát képezi.

V.

Jelen megegyezés 1940. július 1-től tekintendő hatályosnak.

Aláírók:

De Gaulle tábornok, a francia haderő parancsnoka.
Őfelsége kormányának miniszterelnöke.

4. De Gaulle tábornok kísérlete Francia Nyugat-Afrika átállítására

Az 1940 nyarán Charles de Gaulle által létrehozott, heterogén összetételű és kérdéses harcértékű Szabad Franciaország mozgalom meglehetősen gyenge legitimációval rendelkezett, hiszen csupán a brit diplomácia ismerte el létezését. A helyzet javítása érdekében a szabad francia vezetésnek meg kellett szilárdítania helyzetét, amelyre a legjobb lehetősége a francia gyarmatbirodalom területén kínálkozott. De Gaulle elképzelései szerint a gyarmatok csatlakozása jelentős emberi és anyagi erőforrásokkal gyarapíthatta a mozgalmat, ugyanakkor pedig hozzájárulhatott szélesebb körű diplomáciai elismeréséhez is. Ráadásul az első sikerhez nem is kellett különösebben nagy erőfeszítéseket tenni, mivel a francia-brit fennhatóság alatt álló Új-Hebridák (ma Vanuatu) vezetése nevében Henri Sautot kormányzó július 22-én táviratban jelezte De Gaulle tábornoknak, hogy a terület csatlakozik a szabad francia mozgalomhoz.

A kezdeti sikeren felbuzdulva a tábornok célul tűzte ki az afrikai francia területek átállítását a saját oldalára, mivel a francia kormány által aláírt fegyverszüneti szerződés értelmében az itt állomásozó gyarmati haderő továbbra is komoly erőt képviselt, amelynek bevonásával a Szabad Francia Erők látványos létszámbeli növekedést tudnának elérni rövid időn belül. Ugyanakkor reális esély a sikerre kizárólag Fekete-Afrikában kínálkozott, ahol a helyi politikai és katonai vezetés nem állt olyan szigorú ellenőrzés alatt az anyaország részéről, mint az észak-afrikai francia területeken. A közép-afrikai régió francia területeinek vezetőivel megkezdett titkos tárgyalások látványos eredményeket hoztak: augusztus 26-án Csád, 27-én Francia Kamerun, 28-án Kongó (ma Kongói Köztársaság), 31-én pedig Oubangui-Chari (ma Közép-afrikai Köztársaság) is csatlakozott a szabad franciákhoz, így a közép-afrikai francia területek Gabon kivételével teljes egészében szabad francia fennhatóság alá kerültek.

A gyors siker felbátorította De Gaulle-t, hogy katonai akciót szervezzen Francia Nyugat-Afrika átállítása érdekében, melynek kulcsa Szenegál megszerzése volt az ún. Menace (Fenyegetés) hadművelet keretében. A Churchill-el és a brit vezérkarral folytatott egyeztető tárgyalások után augusztus 31-én jelentős francia-brit erők szálltak hajóra Liverpool-ban. A személyesen De Gaulle vezetése alatt álló 2045 szabad francia katonát holland és francia hajók szállították, akikhez még egy

hözvetőlegesen 7000 fős brit és lengyel kontingens is csatlakozott. Támogatásukról egy jelentős erőket (két csatahajót, négy cirkálót, egy repülőgép-hordozót és kilenc rombolót) felsorakoztató brit flottakötélék gondoskodott.

A gondosan kidolgozott terv azonban kútba esett, amikor szeptember 14-én két francia cirkáló és három romboló futott be Dakar kikötőjébe (ahol már eleve egy csatahajó, 6 aviso-hajó és 3 tengeralattjáró állomásozott) a gyarmat védelmének megerősítésére, amelyet kilenc Észak-Afrikából és Franciaországból áthelyezett gyarmati zászlóalj megérkezése is tovább szilárdított. Bár felmerült a hadművelet lefújásának lehetősége, De Gaulle erélyes fellépésének hatására végül folytatódott az akció. Szeptember 23-án reggel szabad francia követek érkeztek a városba légi és tengeri úton, azonban a helyi közigazgatás vezetői mereven elzárkóztak minden tárgyalástól, sőt egy részüket letartóztatták, másokat közülük pedig tisztázatlan körülmények között lelőtték. Ennek eredményeként három szabad francia katona meghalt, hét megsebesült, hét pedig eltűnt.

Ezt követően a francia–brit kötelék partraszállást kísérelt meg, a heves ellenállással szembesülve azonban a francia vezérkar az első próbálkozás után nem erőltette tovább a hadműveletet. Ugyanakkor Churchill közvetlen parancsára heves tengeri ütközet bontakozott ki a védőkkel, amelynek eredményeképpen két francia tengeralattjáró és egy romboló elsüllyedt, míg brit részről 19 repülőgép veszett oda vagy vált javíthatatlanná és három cirkáló is súlyosan megrongálódott.

Összességében a hadművelet szabad francia oldalról nézve teljes kudarccal zárult, egyértelművé vált, hogy Francia Nyugat-Afrika szilárdan felsorakozott a Vichy-kormány mellett. Az alábbiakban közreadott dokumentum De Gaulle tábornoknak az eseményekről szóló beszámolóját tartalmazza.

Beszámoló a dakari eseményekről⁴

SZABAD FRANCIAORSZÁG
LONDON

De Gaulle tábornok beszámolója a dakari eseményekről.
1940. október 1.

De Gaulle tábornok
MUSELIER altengernagynak és
FONTAINE alezredesnek.

I. Önök ismerik a dakari expedícióval kapcsolatos tervet, amely a brit kormány kérésére és az említett kormány és közöttem született megállapodás alapján került kidolgozásra. A körülmények, melyek figyelembevételével kialakították ezt a tervet, teljes egészében megváltoztak, miután Vichy egy flottaköteléke érkezett Dakarba, valamint megfélemlítő akciók indultak a szimpatizánsaink ellen.

Miután megérkeztem Freetown-ba, részben értesültem ezekről a változásokról, de két tényező megerősített abban a szándékomban, hogy mindezek ellenére megpróbáljam kivitelezni a tervet:

Az első ezek közül azoknak a Vichy-cirkálóknak a viselkedése volt, amelyekkel a tengeri út során találkoztunk. Ezek a hajók teljes sebességgel haladtak Francia Egyenlítői Afrika felé, hogy elvágják az utunkat. A *Primauguet*-t egy brit cirkáló megállította, majd felszólítottam, hogy térjen vissza Casablancába, amit ellenkezés nélkül végre is hajtott. A *Gloire*, melyet hangosbeszélőn ugyanerre szólított fel megbízottam, ARGENTLIEU parancsnok, szintén követte a példáját. Ami a másik két hajót, a *Georges Leygues*-t és a *Montcalm*-ot illeti, nem hallgattak ránk és behajóztak Dakarba.

A másik tényező azon meggyőződésem volt, hogy ennyi előkészület után lefújni a hadműveletet erkölcsileg sokkal károsabb következményekkel járna, mint esetleg kudarcot vallani. Ezt a véleményemet az angol admirális és az angol tábornok is osztotta.

⁴ AN 72 AJ 220. Documents remis par Aristide Antoine, 13-16.

II. A következőkben megosztom Önökkel az események rövid leírását. Olvassák el és jegyezzék fel, hogy utána annál jobban tudjuk közölni propagandagépezetünk:

a) a Szabad Francia Erők akciója kizárólag Dakar biztosítását célozta a franciák számára a franciák közötti harcok teljes elkerülésével. Ugyanakkor a Vichy hatóságok azonnal tüzet nyitottak ránk. Az eredmény három halott, hét sebesült, köztük három tiszt, hét eltűnt tiszt (az oukam-i repülőtéren leszállt repülősök és követek);

b) az angolok nem nyitottak tüzet, csak miután több mint egy órán át lőtték rájuk, és ennek következtében veszteségeket szenvedtek el;

c) a Szabad Francia Erők csak azután vonultak vissza, miután bizonyossá vált, hogy a hadművelet szabályos ütközteté alakult át.

III. Mindezek ellenére a katonák viselkedése kifogástalan volt és a csalódottság dacára a morál továbbra is nagyon jó.

Ugyanakkor az események után minden Dakarból beérkező híradás arról számol be, hogy a lakosság körében nagy az elégedetlenség a Vichy-hatóságokkal szemben: tömeges letartóztatások, a helyi vezetés döntéseinek elutasítása, az elesettek temetési szertartásának megtartása a székesegyház helyett egy hadihajón, ostromállapot kihirdetése, szigorítások és elnyomó intézkedések bevezetése stb.

Hozzá kell tenni, hogy a hadművelet alatt a dakari légierő egyértelműen habozó magatartást tanúsított.

IV. Anélkül, hogy titkolni próbálnám ennek a kudarcnak a súlyos erkölcsi következményeit, úgy döntöttem, hogy folytatni kell megkezdett tevékenységemet, mivel meg vagyok győződve róla, hogy egy ilyen fajta sikertelenség a jelenleg zajló események közepette nem tekinthető döntőnek, amikor Franciaország léte forog kockán. Úgy érzem, hogy ellenségeink várhatóan közeljövőben megindított akciója gyarmatbirodalmunk területén drámai igazolást fog szolgáltatni nekünk.

V. Néhány Freetown töltött nap után, amely a csapatok pihentetését és az angolokkal való egyeztetést szolgálta, holnap vagy holnapután útnak indulunk Francia Egyenlítői Afrika felé.

Az a szándékom, hogy az ott állomásozó erőket megerősítsem az állomány kiképzésével és az Angliából érkező hadianyaggal.

Ezt követő céljaim: egyrészt létrehozni Egyiptomban egy valódi expedíciós hadtestet, amelynek az olaszok ellen kell harcolnia és ezáltal

hatást gyakorolnia levantei bajtársainkra is, másrésről rendezni a gaboni kérdést, aztán nyugat felé folytatni a csatlakoztatási folyamatot Dakart sem szem elől tévesztve.

Doulában vagy Brazzaville-ben felállítok egy központi irányító szervezetet a Szabad Franciaország számára, amely közvetlen kapcsolatban áll majd a csatlakozott gyarmatokkal még a Csendes-óceánon is, valamint képviselőinkkel Egyiptomban, Amerikában stb.

VI. Szükséges, hogy erős és aktív képviseletet tartsunk fenn Londonban, amelynek élére FONTAINE alezredes nevezem ki.

Ennek a képviseletnek helyben kell rendeznie a brit minisztériumokkal minden olyan kérdést, amely eddig felmerült, ezután fog felmerülni, vagy amelynek rendezését rábízom. Ezzel egyidőben ennek kell foglalkoznia az Angliában állomásozó vagy oda a jövőben érkező francia önkéntesek kiképzésével és új egységekbe sorolásával is.

Felkérem MUSELIER admirálist, hogy amint be tudta fejezni az új hajók felfegyverzését, nevezetesen amennyiben megoldható, a *Triomphant*-ét, kövessen engem Francia Egyenlítői Afrikába, ahol fontos külpolitikai feladatot kívánok rábízni. EON tábornok maradjon Londonban, mint az angliai csapatok főparancsnoka, aki a képviseletemnek tartozik beszámolóval.

Egy másik fontos és sürgős kérdés, amely rövid időn belül meg kell oldani, az Afrikában és Angliában felállítás alatt álló csapatok fegyverrel való ellátása.

VII. Itt van még továbbá az Önök és köztem lévő kommunikáció fontos kérdése. Ezúton jelzem, hogy az angolok a közelmúltban felállítottak egy rendszeres hidroplánösszeköttetést Anglia és Nyugat-Afrika között. Ezt a hálózatot fogjuk használni levelezésünk lebonyolítására mindkét irányba rejtjelezve, amelyben az Önök álneve MORTON lesz.

Minden más kommunikáció a szokásos távírókapcsolaton keresztül zajlik.

VIII. Ne mulasszák el elküldeni nekem, akár jelentős késéssel is, a londoni újságokat és a mozgalmunkra vonatkozó jelentéseket akár Angliából, akár máshonnan.

El kell mondjam, hogy a dakari események után küldött üzenetük, melyben bizalmukról biztosítottak, sokat jelentett számomra.

De Gaulle tábornok.

5. A Szabad Franciaország nemzetközi helyzetének megszilárdítása

A Dakarnál elszenvedett kudarc mind a brit, mind a szabad francia vezetés számára csalódást jelentett, mivel a nagy lakossággal rendelkező, nyersanyagokban gazdag és viszonylag fejlett régió megszerzése fontos lépés lett volna a tengelyhatalmak elleni harcban. Ugyanakkor számot vetve a realitásokkal De Gaulle ezt követően a közép-afrikai francia területek feletti ellenőrzés megszilárdítására koncentrált és október 12-én utasítást adott Gabon elfoglalására, mely augusztus 29-i szándéknyilatkozata ellenére a beérkező francia erők nyomására végül nem követte a szomszédos francia gyarmatok példáját és nem állt át a szövetségesek oldalára. A területet viszonylag komoly erők védték: hat gyarmati lövészsorozat, helyi mozgósítottak és tengerészek, valamint egy hadihajó (a Bougainville), egy tengeralattjáró és (a Poncelet) és három bombázó. A hadművelet 1940. november 1-én indult meg, amikor a Koenig tábornok vezetése alatt álló csapatok (az Idegenlégió 13. könnyűdandára, tengerészgyalogosok, szenegáli és kameruni lövészek) partra szálltak, hogy saját honfitársaik ellen harcoljanak a gyarmat visszahódításáért. A komoly harci tapasztalatokkal rendelkező csapatok határozott fellépésének köszönhetően a hadjárat Libreville elfoglalásával november 10-én gyorsan és kevés veszteséggel (36 halott) ért véget, valamint a védelem két hadihajója is megsemmisült a harcokban. Ennél komolyabb problémát jelentett az a tény, hogy a katonáknak korábbi fegyvertársaik ellen kellett harcolniuk, ami rossz hatást gyakorolt az alakulatok moráljára. Ez egyértelműen látszott a légiósoknak az év végén lejáró szerződéseinek meghosszabbításán is: az Idegenlégió tagjainak 15 %-a az alakulatból való kilépés mellett döntött, aminek következtében a könnyűdandár létszáma 800 főre (26 tiszt, 97 altiszt, 677 közlegény) esett vissza.

Gabon gyors elfoglalása mellett további kisebb sikerek fémjelezték 1940 őszét, mivel újabb francia területek döntöttek a Szabad Franciaországhoz való csatlakozás mellett. Szeptember 7-én az Indiai Francia Telepek, 9-én az Óceániai Francia Telepek, majd 24-én Új-Kaledónia eredeti vagy frissen hatalomra került vezetése választotta De Gaulle tábornok táborát.

A fenti sikerek után De Gaulle tábornok úgy döntött, hogy a frissen megszerzett területek konszolidálása és az általa indított mozgalom megszilárdítása érdekében hosszabb időt a fekete kontinensen kell töltenie. Ebből kifolyólag az október 8. és november 17. között eltelt hat hét

során, miközben bejárta Francia Egyenlítői Afrikát, komoly szervezőmunkát folytatott Afrikában, melynek köszönhetően valódi tartalommal sikerült megtöltenie a korábban elsősorban csupán névleg létező Szabad Franciaország mozgalmat.

Noha a szabad franciák irányítása alá került terület közel hárommillió négyzetkilométeres kiterjedésű volt, csupán hatmillió fős lakossággal (köztük 5000 európai származásúval) rendelkezett és alacsony szinten kiépített infrastruktúrával. Ugyanakkor a térség megszerzése, melyet 1940 őszétől Szabad Francia Afrikának is neveztek, számos stratégiai előnnyel járt mind a szabad franciák, mind pedig Nagy-Britannia számára. Kelet-nyugati irányú szárazföldi összeköttetés jött létre az afrikai kontinensen keresztül az egyiptomi brit csapatokkal, így lehetővé vált, hogy biztonságos és viszonylag rövid útvonalon jusson el az utánpótlás a harcoló egységekhez.

A térség közvetlen katonai jelentőséggel is bírt, hiszen a szövetségesekhez való csatlakozása miatt eleinte megakadályozta a tengelyhatalmakat egy esetleges déli irányú átkarolás kivitelezésében Csádon vagy Kamerunon keresztül, távlatilag pedig lehetővé tette, hogy innen induljanak hadműveletek az olasz csapatok ellen, amely a terület irányításának megszervezése után kis idővel később meg is történt. A gyarmati területek már eleve jelentős kiképzett haderővel rendelkeztek, amelynek nagy része vezetőit követve automatikusan a Szabad Francia Erők részévé vált 1940 szeptemberében. Ez az eleinte 16 000 főt számláló erő a háború végéig 22 000 főre nőtt és összesen hat menetzászlóalj kötelékében teljesített szolgálatot. Noha ez szinte kizárólag helyi lakosokból toborzott alakulatokat jelentett, a korábban rendelkezésre álló szárazföldi erők létszámát rövid idő alatt a többszörösére emelte. Ennek segítségével a szabad francia vezetés már valódi lehetőségként számolhatott erőinek harcra vetésével akár brit szövetségese oldalán, akár önállóan kisebb akciók esetén, amire korábban nem volt lehetősége.

Mindezek mellett azonban a terület megszerzésének legfontosabb következménye politikai jellegű volt, hiszen ennek köszönhetően a korábban megfogható hátország nélküli szabad francia mozgalom valódi bázisra tett szert, amelynek nagy földrajzi kiterjedése és többmillió lakossága már valódi súllyal esett latba a nemzetközi politikai szintéren. Ennek megfelelően a De Gaulle vezetése alatt álló mozgalmat is új alapokra lehetett helyezni, amelyről a tábornok október 27-én Brazzavilleben (Kongóban) kiadott kiáltványa és ehhez kapcsolódó nyilatkozata is tanúskodnak.

A Brazzaville-i kiáltvány⁵

Az 1940. október 27-én Brazzaville-ben a francia háborús erőfeszítések irányításáról szóló kiáltvány

Franciaország történelmének legborzalmasabb válságát éli át. Hátarait, gyarmatbirodalmát, függetlenségét, sőt még lelkét is pusztulás fenyegeti.

A vezetők megbocsáthatatlan módon pánikba estek és elfogadták az ellenség törvényét. Ugyanakkor számtalan bizonyíték mutatja, hogy a Nép és a Gyarmatbirodalom nem fogadja el ezt a szégyenletes szolgálékúséget. Több millió francia vagy francia fennhatóság alatt élő döntött úgy, hogy a felszabadításig folytatja a harcot. Újabb milliók pedig csak arra várnak, hogy megfelelő vezetőket találjanak.

Ugyanakkor nem létezik többé francia kormányzat. A Vichy-ben székelő szervezet, amely ezt a nevet bitorolja, alkotmányellenes és behódolt a megszállónak. Behódolásából kifolyólag ez a szervezet csupán Franciaország ellenségeinek eszköze, amelyet az ország becsülete és érdeke ellen használnak fel. Ebből kifolyólag egy új hatalomnak kell magára vállalnia a francia háborús erőfeszítések irányítását. A körülmények arra készítetnek, hogy magamra vállaljam ezt a feladatot. Nem fogok kudarcot vallani.

Hatalmamat Franciaország nevében és kizárólag annak védelmében gyakorlom és ünnepélyesen megfogadom, hogy cselekedeteimről a francia nép képviselőinek fogok számot adni, amint lehetőség nyílik rá, hogy szabadon megválasszák őket.

Feladatom elvégzése érdekében a mai napon létrehozom a Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanácsot. A tanácsot olyan emberek alkotják, akik jelenleg is francia területeket irányítanak vagy a nemzet legmagasabb szintű intellektuális és erkölcsi szintjét testesítik meg. A tanács az országot és a gyarmatbirodalmat képviseli, amelyek a túlélésükért küzdenek.

A francia területeken található össze férfit és nőt, aki csatlakozott hozzám, háborúba hívom, vagyis harcba és áldozathozatalra szólítom. Szövetségeseinkkel szorosán együttműködve, akik kifejezték azon szándékukat, hogy hozzájáruljanak Franciaország függetlenségének és nagyságának helyreállításához, meg kell védenünk nemzeti

⁵ DMJP. Manifeste lancé de Brazzaville, le 27 octobre 1940 (<http://mjp.univ-perp.fr/france/co1940fl-brazza.htm>).

örökségünk megmaradt részét az ellenség és csatlósai ellen, akit minden lehetséges helyen támadnunk kell, miközben minden katonai, gazdasági és erkölcsi erőnkkel a közrend fenntartásán és az igazság győzelmén kell munkálkodnunk.

Ezt a nagy feladatot Franciaországért hajtuk végre abban a tudatban, hogy jól szolgáljuk és azzal a bizonyossággal, hogy győzni fogunk.

Brazzaville, 1940. október 27.

C. De Gaulle

Az 1940. október 27-i kiáltványt kiegészítő alapnyilatkozat

A nép és a francia gyarmatbirodalom nevében

Tekintettel az 1872. február 13-i, a különleges körülmények között felállított főtanácsok szerepére vonatkozó törvényre;

Tekintettel az 1875. február 25-i, július 16-i, augusztus 2-i és 1884. augusztus 14-i alkotmányos törvényekre;

Tekintettel az 1939. szeptember 3. óta Franciaország és Németország, illetve 1940. június 10. óta a Franciaország és Olaszország között fennálló hadiállapokra;

Tekintettel a hatalomrakerülésünkre és az 1940. október 27-i rendeletek által létrehozott francia Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács létrejöttére a francia gyarmatbirodalom szabad területein;

Tekintettel arra, hogy ez a hatalomrakerülés és ez a létrehozás Franciaország egészének felszabadítását szolgálja; jelen dokumentum minden franciát és a külföldi hatalmakat is tájékoztatni szeretné arról, hogy milyen gyakorlati és jogi körülmények között vettük át és gyakoroljuk a hatalmat.

Mi, De Gaulle tábornok,

A szabad franciák vezetője

Figyelembe véve, hogy a francia anyaország egésze az ellenség közvetlen vagy közvetett ellenőrzése alatt áll; hogy ennek következtében a „Vichy-kormány” elnevezésű szervezet, amely a köztársaság kormányzatának helyét állítólag betölti, nem birtokolja a szabadságnak azt a teljességét, amely feltétlenül szükséges a hatalom teljes gyakorlásához;

Figyelembe véve, hogy ez a szervezet hiábavalóan próbálja létrehozását és létezését az alkotmányos törvények módosításának látszatával igazolni, amely valójában csupán a francia alkotmány egyértelmű és ismétlődő megsértése;

Valamint azt, hogy bár egy alkotmánymódosítás önmagában hasznos lehet, de az a tény, hogy a parlament és a közvélemény zavarának, sőt pánikjának időszakában kezdeményezték és hajtották végre, már önmagában is megfosztja ezt a módosítást a szabadság, a koherencia és a bölcsesség minden formájától, amely nélkül egy ilyen – az állam és a nemzet számára létfontosságú – lépésnek nem lehet valós alkotmányos értéke;

Hogy a köztársasági elnököt, bár nem mondott le posztjáról, megfosztották az azzal járó jogoktól és előnyöktől;

Hogy az 1875-ös alkotmány előírásai szerint a módosítási szándékot a képviselőháznak és a szenátusnak meg kell szavaznia, miután külön megtárgyalta, majd ezt követően a módosítási javaslatokat a Nemzetgyűlés elé kell terjeszteni, amely ráadásul kizárólag Versailles-ban ülhet össze ebből az alkalomból;

Hogy ezeket az egyszerű szabályokat, amelyeket a köztársaság legfőbb törvényhozói, mint Gambetta és Jules Ferry, a két ház egyetértésének legfőbb garanciájának tekintettek, amelyek lehető teszik az elszórt vagy ártalmas alkotmánymódosítások elkerülését, csupán látszólag tartottak be vagy egyértelműen megszegtek;

Hogy valóságban sem a két háznak, sem pedig a Nemzetgyűlésnek nem állt módjában szabadon megvitatni ezeket a módosításokat és hogy számos alapelvet, amelyet a tervet védő úgynevezett kormány képviselői arrogánsan csupán „technikai kérdésnek” neveztek, egyértelműen figyelmen kívül hagytak;

Hogy a Nemzetgyűlés számos tagja akadályoztatás miatt nem tudott részt venni az ülésen, ugyanis a hajót, amelyen tartózkodtak, a kormány utasítására vagy egyetértésével feltartóztatták; hogy a nyilvános viták során külső személyek nyomást gyakoroltak a jelenlévőkre; hogy az előírásokat megszegve a vitákról készült egyetlen jegyzőkönyvet sem hozták nyilvánosságra;

Hogy az úgynevezett Nemzetgyűlés Vichy-ben ült össze, noha a törvényhozó leszögezte, hogy Versailles-ban kell üléseznie annak érdekében, hogy ne lehessen kihasználni a parlament esetleges nehéz helyzetét, amelyet hadseregek üldöznek és szétszóródott, majd pedig

hirtelen egy katonális székhelyen hívják össze, hogy megfélemlítéssel rávegyék a köztársaság alaptörvényeinek megváltoztatására;

Figyelembe véve, hogy a Vichy-féle törvényhozás foglalkozott a módosítási tervvel, ennek feladata volt szakasról szakaszra meg tárgyalni azt, majd ennek alapján megszavaznia a végleges változatot, amely aztán hivatalos kihirdetése után az ország hivatalos alkotmányának részévé vált volna; de az úgynevezett törvényhozás eredeti feladatától komolyan eltávolodva lemondott erről a kizárólag az ő jogkörébe tartozó felhatalmazásról, alkotmányellenes és esztelen módon megelégedett azzal, hogy biankó csekket állítson ki más számára egy új alkotmány kidolgozására és alkalmazására vonatkozóan;

Figyelembe véve az 1884. évi törvényt, amely kimondja, hogy „a kormányzat köztársasági formája nem képezheti alkotmánymódosítás tárgyát”;

Hogy a nemzetnek tett eme ünnepélyes ígéret ellenére, valamint annak ellenére, hogy a Vichy-ben székelő álkormány magát „a köztársaság kormányának” nevezi a teljhatalom megszerzése érdekében, mind formailag, mind tartalmilag kihirdette a köztársasági alkotmány egészének felszámolását;

Hogy úgynevezett alkotmányos törvényeiből még a köztársaság szót is száműzte annak érdekében, hogy a Francia Államnak nevezett szervezet vezetőjének olyan széles jogköröket biztosítson, mint egy abszolút monarchia uralkodójának, amelyeket ráadásul élethossziglan gyakorolhat vagy átadhat egy általa választott személynek, így gyakorlatilag örökletessé teszi azok gyakorlását;

Hogy ez a testület nem habozott megfosztani a népet szabad rendelkezési jogától, amelyet Franciaországban szentnek és sérthetetlennek tekintenek, amikor az államfőre ruházta azt a jogot, hogy egyetlen aláírással szerződéseket kössön és ratifikáljon, ideértve a békeszerződéseket vagy területek átengedéséről szóló megegyezéseket, amelyek veszélyt jelentenek Franciaország, gyarmatai és a védelme vagy mandátuma alatt álló országot egységére, függetlenségére és létére;

Hogy valójában az úgynevezett kormánynak adott felhatalmazás előírja, hogy az állítólagos új alkotmányt „a nemzet hagyja jóvá és a később felállított törvényhozás alkalmazza”, azonban ez a rendelkezés nem bír valódi értelemmel, mivel az úgynevezett államfő kedve szerint állíthatja össze ezt a testületet, valamint a jóváhagyás módját is;

Hogy a jóváhagyást tetszőleges időpontig elhalaszthatja akár a végtelenségig is;

Hogy szabad és normálisan működő Parlament hiányában Franciaország kinyilváníthatna volna akarát az Általános Tanácsokon keresztül is; hogy az Általános Tanácsok az 1872. február 15-i törvény értelmében és a Vichy-ben székelő szervezet illegális jellegét tekintve irányíthatnák volna az ország közigazgatását, de az említett szervezet az 1940. augusztus 20-i úgynevezett rendeletével megtiltotta számukra az ülésezést, majd az 1940. október 12-i úgynevezett törvényével a központi hatalom által kinevezett bizottságokkal váltotta fel ezeket;

Tekintettel arra, hogy a Vichy-ben ellene elkövetett merényletek ellenére az alkotmány törvény szerint továbbra is hatályban maradt, ilyen körülmények között minden francia és nevezetesen minden szabad francia mentesül kötelezettségeitől a Vichy-ben székelő alkormánnyal szemben, amely a Nemzetgyűlésnek csupán paródiája, figyelmen kívül hagyja az Emberi és polgári jogok nyilatkozatát, valamint a nép szabad rendelkezéshez való jogát, ezen felül minden cselekedete egyértelműen mutatja, hogy az ellenség befolyása alatt áll;

Tekintettel arra, hogy a tengerentúli területek védelme és az anyaország felszabadítása megköveteli a világ különböző részein állomásozó francia erők azonnali átmeneti központi irányítás alá helyezését;

Hogy ennek az átmeneti központi irányításnak a kivitelezése nem történhet meg a jelenleg hatályos törvények szerint;

Hogy az alkotmány nem láthatták előre, hogy egy nap a franciáknak az anyaországon kívül kell létrehozniuk egy központi hatalmat; hogy jelenleg nem lehet választási rendszer alapuló hatalmat létrehozni, hiszen háborús körülmények között minden területen megszervezni egy választást komoly nehézségeket és súlyos késlekedést okozna;

Hogy jelen pillanatban meg kell elégednünk azzal, hogy a szabad franciák akarata nyilvánuljon meg ebben a kérdésben azzal a feltétellel, hogy az ideiglenesen felállított hatalom, mint minden más szerv, cselekedeteiről a nemzet képviselőinek tartozik elszámolással, amint lehetőség nyílik rá, hogy ezek szabadon és szabályosan gyakorolják mandátumukat.

Következésképpen

Mi, Charles de Gaulle,
A szabad franciák vezetője,
valamint a Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács :

Megállapítjuk, hogy a Föld minden pontjáról egyénileg vagy kollektíven több millió francia és francia fennhatóság alatt élő személy, illetve francia területek fordultak hozzánk, hogy vezessük őket a háborúban;

Kinyilvánítjuk, hogy ezeknek a franciáknak a hangja, amely az egyetlen, amit sem az ellenség, sem a Vichy-ben székelő szervezet nem tudott elnyomni, a haza hangja, ezért szent kötelességünk volt a ránk testált feladatot elvállalni;

Kinyilvánítjuk, hogy a feladatot Franciaország intézményeit tiszteletben tartva fogjuk végrehajtani és hogy minden tettünkről a francia nép képviselői előtt fogunk elszámolni, amint lehetőség nyílik rá, hogy szabadon és szabályosan megválasszák őket.

Elrendeljük, hogy jelen alapnyilatkozatot minden szükséges helyen hirdessék ki és terjesszék.

Brazzaville, 1940. november 16.

C. De Gaulle

6. Az önálló szabad francia államiság felé vezető úton

Az 1940 júniusában elhangzott rádióbeszédet követő egy évben mind De Gaulle, mind a vezetésével létrejött Szabad Franciaország nagy utat tett meg mind katonai, mind pedig politikai téren. A Szabad Francia Erők létszáma a területi gyarapodásoknak köszönhetően látványosan megnőtt, 1940 végén 35 000, 1941 második felére pedig már közel 50 000 fő teljesített szolgálatot ennek a haderőnek kötelékében. Ezzel párhuzamosan 20 hadihajón és 115 kereskedelmi hajón lengett a szabad francia zászló (még ha utóbbiak kisebb részén volt is csak francia legénység), amelyek kivették részüket a háborús erőfeszítésekből. Ugyanakkor azt sem szabad elfelejteni, hogy a fenti – önmagukban sem túl impozáns – számok mögött a valóság meglehetősen lehangoló volt. A szolgálatot vállaló katonáknak csupán kis része volt belátható időn belül bevetésre alkalmas, hiányzott a felszerelés és a kiképzés, a flotta hajóira nagyon kevés képzett tengerész jutott, a honi kikötők nyújtotta javítási és felszerelési lehetőségek híján pedig a hajók harcértéke alacsony volt, az emigráns csehszlovák repülősök száma pedig önmagában a háromszorosa volt a szabad franciákénak. Mindezek jól mutatják, hogy bár az elért eredmények a kiindulási helyzethez képest jelentősek voltak, de még számos feladat várt a Szabad Franciaországra ahhoz, hogy valódi katonai és politikai szövetségesként tekintsenek rá. Az 1940–41-es időszak legnagyobb eredménye annak az építkezésnek a megkezdése volt, amely életben tartotta a lehetőséget, hogy a jövőben egy olyan szuverén hatalom jöjjön létre, mely jogosan képviselheti Franciaországot a diplomáciában és a harcmezőn egyaránt.

Ezekben leszögezte, hogy Franciaország már nem rendelkezik legitim kormányzattal, a Vichy-ben működő szervezet törvénytelen, alkotmányellenes és a megszállók irányítása alatt működik. Ebből kifolyólag egy olyan szervet kell létrehozni Franciaország érdekeinek képviselőjére, valamint a Szabad Franciaország vezetésére, mely egy szabadon választott jövőbeni kormánynak felel majd tetteiről, amint a körülmények lehetővé teszik majd ez utóbbi felállítását. Az új intézmény a Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács elnevezést kapta, tagjai olyan magas beosztással, valamint kiemelkedő intellektuális és erkölcsi képességekkel rendelkező személyek voltak, akik sikerrel irányíthatták a mozgalmat. A Tanács gyakorlatilag kormányként működött, hiszen hatáskörébe tartoztak a külső és belső biztonsági ügyek, a gazdasági

kérdések, a lakosság erkölcsi helyzetének biztosítása és természetesen a háborús részvétel is.

A Tanács elnöki pozícióját és ezzel a legfőbb döntéshozó hatalmat De Gaulle tábornok birtokolta, aki kilenc személyt (katonákat és politikusokat) kért fel a szervezet működésében való részvételre, akik komoly szerepet kaptak a katonai és polgári adminisztráció vezetésében. Ők a következők voltak: Georges Catroux tábornok, Émile Muselier admirális, Edgard de Larminat tábornok, Félix Éboué kormányzó, Henri Sautot kormányzó, Philippe Leclerc ezredes, Adolphe Sicé orvos tábornok, René Cassin állandó titkár és Georges Thierry d'Argenlieu sorhajókapitány. Az új intézmény elsődleges célja nem a rendelkezésre álló erők irányítása volt, bár kétségkívül abban is szerepet vállalt tagjainak eredeti megbízásainak köszönhetően, hanem a Philippe Pétain vezetése alatt álló Franciaország nemzetközi mozgásterének csökkentése és ezzel együtt természetesen a Szabad Franciaország szélesebb körű elismertetése. A Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács létrehozásával, amelyet 1941. január 6-án a brit kormány is elismert, egy önálló kormány alapjait sikerült lefektetni.

A Gyarmatbirodalom Védelmi Tanácsa⁶

A közhatalom megszervezéséről a háború alatt és a Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács felállításáról szóló 1. kormányrendelet

A nép és a gyarmatbirodalom nevében
Mi, De Gaulle tábornok, a szabad franciák vezetője
Elrendeljük,

1. szakasz.

Amíg lehetőség nem nyílik egy szabályosan és folyamatosan, az ellenség befolyásától függetlenül működő francia kormány és francia népképviselési rendszer felállítására, a közhatalmat a gyarmatbirodalom minden felszabadított területén az 1940. június 23-i helyzetet megelőző törvényhozási rendszer szerint gyakorolják az alább leírt körülmények között:

2. szakasz.

Felállításra került a Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács, amelynek feladata a Franciaországhoz való hűség fenntartása, a külső és belső biztonság elősegítése, a gazdasági tevékenység irányítása és a gyarmatbirodalom területein élő lakosság erkölcsi tartásának megőrzése. A Tanács gondoskodik minden területen a háborús erőfeszítések irányításával a haza felszabadítása érdekében és együttműködik a külföldi hatalmakkal a francia területek és érdekek védelmére vonatkozó kérdésekkel kapcsolatban.

3. szakasz.

A döntéseket a szabad franciák vezetője hozza – amennyiben lehetőség van rá – a Védelmi Tanáccsal való egyeztetés után.

Az általános jellegű döntéseket kormányrendeletek formájában jegyzik be és a Gyarmatbirodalom Hivatalos Közlönyében teszik közzé, illetve átmenetileg az Egyenlítői Francia Afrikai Közlönyben. Tartalmuknál fogva ezek a kormányrendeletek kihirdetésük dátumától kezdve törvényerejűek.

⁶ DMJP. Création du Conseil de défense de l'Empire (<http://mjp.univ-perp.fr/france/co1940fl.htm>).

4. szakasz.

A Védelmi Tanács biztosítja azon törvényhozó testületek felállítását, amelyek feladatait rendes körülmények között az Államtanács, a Semmítőszék (Cour de cassation) és Legfelsőbb Bíróság (Haute Cour de justice) látja el.

5. szakasz.

A rendes körülmények között a miniszterek által ellátott feladatköröket a szabad franciák vezetője által kinevezett kabinetvezetők látják el.

6. szakasz.

A Védelmi Tanács székhelye mindig ott található, ahol a háború optimális vezetéséhez szükséges feltételek megkívánják.

7. szakasz.

A jelen kormányrendeletnek ellentmondó minden rendelkezés érvénytelen.

8. szakasz.

Jelen kormányrendelet kihirdetésre kerül a Gyarmatbirodalom Hivatalos Közlönyében, illetve átmenetileg az Egyenlítői Francia Afrikai Közlönyben.

Brazzaville, 1940. október 27.

Ch. De Gaulle

A Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács tagjainak kinevezéséről szóló 2. számú kormányrendelet

A nép és a gyarmatbirodalom nevében
Mi, De Gaulle tábornok, a szabad franciák vezetője
Elrendeljük,

1. szakasz.

Az 1940. október 27-i 1. számú kormányrendeletben létrehozott Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács tagjává nevezzük ki Catroux tábornokot, Muselier altengernagyot, de Larminat tábornokot, Éboué

kormányzót, Sautot kormányzót, Sicé orvostábornokot, Cassin profeszszort, d'Argenlieu atyát, Leclerc ezredest.

2. szakasz.

Jelen kormányrendelet kihirdetésre kerül a Gyarmatbirodalom Hivatalos Közlönyében, illetve átmenetileg az Egyenlítői Francia Afrikai Közlönyben.

Brazzaville, 1940. október 27.

Ch. De Gaulle

A szabad franciák döntéshozatalának feltételeiről szóló 5. számú kormányrendelet

A nép és a gyarmatbirodalom nevében
Mi, De Gaulle tábornok, a szabad franciák vezetője,
Tekintettel 1940. október 27-i a közhatalom megszervezéséről a háború alatt és a Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács felállításáról szóló 1. kormányrendeletre és annak 3. cikkére,
Elrendeljük,

1. szakasz.

A szabad franciák vezetőjének döntései kormányrendeletek formájában jelennek meg, amikor törvényerővel bírnak és rendeletek formájában, amikor szabályozó vagy végrehajtó erővel bírnak.

2. szakasz.

Jelen kormányrendelet kihirdetésre kerül a Gyarmatbirodalom Hivatalos Közlönyében, illetve átmenetileg az Egyenlítői Francia Afrikai Közlönyben.

Brazzaville, 1940. november 12.

Ch. De Gaulle

*A Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács állandó titkárságának felállításáról
szóló rendelet*

De Gaulle tábornok, a szabad franciák vezetője,
Tekintettel az 1940. október 27-i 1. számú kormányrendeletre,
Elrendeli:

1. szakasz.

Felállításra kerül a Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács állandó titkársága.

2. szakasz.

Az állandó titkár a Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács tagjai közül kerül ki és a szabad franciák vezetője nevezi ki.

Az állandó titkár feladata:

1. Előkészíteni a Tanács üléseit és összegyűjteni a véleményeket;
2. Vezetni az ülések és megbeszélések jegyzőkönyveit, hitelesíteni azokat, majd gondoskodni eljuttatásukról a Tanács tagjainak;
3. Megőrizni a szabad franciák vezetőjének közérdekű dokumentumainak, kormányrendeleteinek, rendeleteinek és határozatainak, valamint a külföldi hatalmakkal kötött szerződések és megegyezések szövegét, illetve biztosítani – amennyiben lehetséges – azok megjelentetését a Szabad Franciaország Hivatalos Közlönyében.

3. szakasz.

Jelen rendelet kihirdetésre kerül a Szabad Franciaország Hivatalos Közlönyében.

London, 1941. január 29.

Ch. De Gaulle

*A Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács állandó titkárának kinevezéséről szóló
rendelet*

De Gaulle tábornok, a szabad franciák vezetője,
Tekintettel az 1941. január 29-i, a Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács állandó titkárságának létrehozásáról szóló rendeletre,
Elrendeli:

1. szakasz.

René Cassin-t, a párizsi egyetem jogtudományi karának profesz-szorát, a francia Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács tagját a Tanács ál-landó titkárának nevezzük ki.

London, 1941. január 30.

Ch. De Gaulle

*1941. szeptember 24-i rendelet a francia Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács
összetételéről*

De Gaulle tábornok, a szabad franciák vezetője,
A Nemzeti Bizottság elnöke,
Tekintettel 1940. október 27-i, 1. sz. kormányrendeletet a közhata-lom megszervezéséről a háború alatt;

Tekintettel az 1941. szeptember 24-i, 16. sz. kormányrendeletet a Szabad Franciaország közhatalmának új megszervezéséről;

Tekintettel az 1941. január 29-i, a Gyarmatbirodalmi Védelmi Ta-nács állandó titkárságának felállításáról szóló rendeletre,

Elrendeli:

1. szakasz.

A fentebb említett 1941. szeptember 24-i, az újjászervezett francia Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács tagjaivá nevezik ki:

Catroux hadseregtábornokot, teljhatalmú főmegbízottat, levantei főparancsnokot;

Muselier altengernagyot, haditengerészeti és kereskedelmi tenge-részeti biztost;

Sicé orvostábornokot, a Szabad Francia Afrika főbiztosát;

Éboué gyarmati főkormányzót, Francia Egyenlítői Afrika főbizto-sát;

Larminat tábornokot, a levantei főparancsnok helyettesét;

Sautot gyarmati kormányzót, Új-Kaledónia kormányzóját és Franciaország főbiztosát az Új-Hebridákon;

Thierry d'Argenlieu sorhajókapitányt, tárca nélküli nemzeti biz-tost;

Leclerc de Hautecloque dandártábornokot, a csádi csapatok főpa-rancsnokát.

2. szakasz.

Az 1941. január 29-i, a Gyarmatbirodalmi Védelmi Tanács állandó titkárságának felállításáról szóló rendelet első bekezdése és a második bekezdés harmadik paragrafusa hatályon kívül kerül.

3. szakasz.

Jelen rendelet kihirdetésre kerül a Szabad Franciaország Hivatalos Közlönyében.

London, 1941. szeptember 24.

Ch. De Gaulle

7. Egy modernkori lovagrend születése

De Gaulle tábornok 1940 őszén kijelölte a legfontosabb célokat a Szabad Francia Afrikában állomásozó francia erők számára. Az elsődleges cél a lehető legtöbb önkéntes toborzása, kiképzése és felszerelése annak érdekében, hogy a Szabad Franciaország részt vehessen a tengelyhatalmak elleni harcokban. A felállított erőket minél gyorsabban be kell vetni az afrikai kontinens két különböző pontján: a Líbia déli részén található olasz helyőrségek, illetve a brit nemzetközösségi csapatok oldalán az eritreai olasz hadsereg ellen. A katonai szerepvállalás fokozása és a szövetségesének nyújtott valódi segítség szintén tovább erősítette a Szabad Franciaország értékét és elismertségét, amely fél év alatt egy makacs katonatiszt kiállásából viszonylag jelentős erővé nőtte ki magát. November végére a Szabad Francia Erők összesen mintegy 35 000 főt számláltak, nagyjából 20 hadihajót és 30 teherhajót tudtak a háborús erőfeszítések szolgálatába állítani, ezen felül pedig hozzávetőlegesen 1000 fő teljesített szolgálatot a brit királyi légierő kötelékében, valamint szilárdan kézben tartott és nagy kiterjedésű területeket irányítottak Afrikában.

Ugyanakkor a tábornok fontosnak tartotta, hogy megfelelő elismerésben részesítse a hadműveletekben résztvevő katonákat és civileket, akiknek a hozzájárulása nagy jelentőséggel bírt a Szabad Franciaország sikere szempontjából, ezért létrehozta a Felszabadítási Érdemrendet (*Ordre de la Libération*), melyet azok a személyek, katonai vagy polgári közösségek kaphattak meg, akik, illetve amelyek kitüntették magukat Franciaország és gyarmatbirodalma felszabadítása során. A különleges kitüntetések a rend vezetőinek ajánlása után annak nagymestere, De Gaulle tábornok adományozta. A háború végéig összesen 1038 természetes vagy jogi személy kapta meg, köztük 18 katonai alakulat és 5 település. Az új tagok felvétele hivatalosan 1946-ban megszűnt, ez alól csak két kivétel volt, Winston Churchill, aki 1958, illetve VI. György angol uralkodó, aki 1960-ban posztumusz kapta meg a kitüntetést teljesítménye elismeréseképpen.

Néhány személy rövid életrajza azok közül, akik a Rend tagjai voltak:

AUBOYNEAU, Philippe (1899–1961)

Tengerésztiszt. A Konstantinápolyban született Auboyneau a Tengerészeti Iskolában folytatta tanulmányait, majd a Távols-Keleten szolgált a

haditengerészet kötelékében különböző beosztásokban. 1940-ben a földközi-tengeri brit haditengerészeti parancsnokságon összekötő tisztként tevékenykedett, majd csatlakozott a Szabad Franciaországhoz, amiért távollétében 20 év börtönbüntetésre ítélték. A Triomphant romboló parancsnokaként számos bevetésen vett részt, mielőtt 1942-ben a Szabad Francia Haditengerészet parancsnokává nevezték ki. Az 1943 második felében újjáalakított francia haditengerészet soraiban parancsnokhelyettes és a 3. cirkáló egység vezetője volt, részt vett a dél-franciaországi partraszállási hadműveletben is. A háború után a távolkeleti francia haditengerészeti erők parancsnoka volt, valamint a Felszabadítási Érdemrenddel is kitüntették.

DEWAVRIN, André (1911–1998)

Katonatiszt. Az École polytechnique elvégzése után a mérnökvégzettségű Dewavrin csatlakozott a hadsereghez, ahol a megfelelő kiegészítő tanulmányok után 1934-től utásztisztként szolgált. 1938-ban a Saint-Cyr katonai akadémia erődítéstanára lett. 1940-ben részt vett a norvégiai hadjáratban, majd a visszavont csapatokkal együtt júniusban Angliában találta magát, ahol csatlakozott a szabad francia mozgalomhoz. Július 1-én De Gaulle tábornok rábízta a szervezet hírszerzésének irányítását, amelyet el is fogadott, családja védelmében pedig ettől kezdve Passy álnéven tevékenykedett. Létrehozta a Központi Hírszerző és Akcióirodát (BCRA), amelynek elsődleges feladata a különböző franciaországi ellenálló mozgalmakkal való kapcsolatfelvétel volt. 1943 elején közel két hónapot töltött maga is a megszállt országban, hogy felmérje az Ellenállás képességeit és lehetőségeit, valamint elősegítse a mozgalom egyesítését. Ennek a küldetésnek a sikeréért megkapta a Felszabadítási Érdemrendet. A Jean Moulin elvesztése utáni kritikus időszak Passy pozícióját is megrendítette, ennek ellenére 1943 végén az Észak-Afrikában felállított új francia titkosszolgálat (DGSS) technikai igazgatójává nevezték ki. Politikai ellentétek miatt 1944 februárjában a belső francia erők vezérkari főnökévé nevezték ki Koenig tábornok törzsében. 1944 augusztusától Bretagne felszabadításában vett részt. 1945–1946 folyamán különböző titkosszolgálati szervek vezetőjeként működött, De Gaulle lemondása után azonban ő is maga mögött hagyta a szolgálatokat. Politikai ambíciói voltak, amelyek azonban a baloldal sikkasztási vádjai miatt megghiúsultak. Négy hónapot töltött előzetes fogságban, mielőtt visszavonták a vádakat. Ezt követően a versenyszférában helyezkedett el, onnan is vonult nyugdíjba.

LECLERC, Philippe de Hauteclocque (1902–1947)

Katonatiszt. A régi nemesi családból származó Philippe de Hauteclocque 1924-ben fejezte be tanulmányait a Saint-Cyr katonai akadémián, majd a marokkói hadműveletekben vett részt. A vezérkari tanfolyamot 1939-ben évfolyamelsőként végezte el, majd 1940-ben vezérkari és harc-téri szolgálatot is ellátott, utóbbi során pedig júniusban megsebesült. Helytállását a Becsületrenddel jutalmazták, ennek ellenére Leclerc ál-néven azonnal elhagyta Franciaországot, hogy De Gaulle oldalán foly-tassa a harcot. A tábornok azzal bízta meg, hogy Francia Egyenlítői Af-rikát vegye rá a Szabad Franciaországhoz való csatlakozásra, amelyet sikeresen végre is hajtott. Novemberben Csád katonai parancsnokának nevezték ki, ahonnan számos akciót indított a líbiai olasz csapatok el-len, 1941 márciusában Kufra oázist is elfoglalta, amiért a Felszabadítási Érdemrenddel tüntették ki. 1942–1943 folyamán számos támadást indí-tott a térségben állomásozó olasz erők ellen, amelyek fényes sikert hoz-tak, egészen Tunéziáig tört előre, ahol a német csapatok elleni harcba is bekapcsolódott. 1943 augusztusában megkapta a 2. páncéloshadosztály vezetését, melynek élén részt vett Franciaország és Párizs felszabadítá-sában. 1945 elején csapataival már Németország elfoglalásában is köz-reműködött, ő érte el elsőként Berchtesgaden-ben Hitler hegyvidéki nyaralóját. 1945 második felében a Távol-Keletre helyezték át, ahol Franciaország nevében ő írta alá a japán kapitulációról szóló dokumen-tumokat. Ezt követően Indokínában és Észak-Afrikában szolgált, 1947-ben azonban életét veszítette egy repülőgép-balesetben. 1952-ben posz-tumusz marsallá nevezték ki.

A Felszabadítás Rendjének létrehozása⁷

*A Felszabadítás Rendjének létrehozására vonatkozó
7. számú kormányrendelet*

A nép és a francia gyarmatbirodalom nevében,
Mi, De Gaulle tábornok, a szabad franciák vezetője,
Tekintettel az 1940. október 27-i, a háború alatti köz hatalom megszerzésére és a Gyarmatbirodalom Védelmi Tanácsának megszervezésére vonatkozó 1. számú kormányrendeletre,
Tekintettel az 1940. november 12-i, a szabad franciák döntéshozatalának feltételeiről szóló 5. számú kormányrendeletre,
Elrendeljük:

1. szakasz.

Felállításra kerül az úgynevezett Felszabadítás Rendje, amelynek tagjai a Felszabadítás Társai címet viselik.

Ez a rend azzal a céllal jön létre, hogy elismerje azon katonai vagy polgári személyek és közösségek tevékenységét, akik jelentősen hozzájárulnak Franciaország és a Gyarmatbirodalom felszabadításához.

2. szakasz.

A Rend egyetlen megkülönböztető jelzése a Felszabadítási Kereszt.

3. szakasz.

A Felszabadítás Rendjébe történő felvételt a szabad franciák vezetője hirdeti ki.

4. szakasz.

A jelen kormányrendeletben alkalmazásának módzatait rendeletben fogjuk szabályozni.

5. szakasz.

Jelen kormányrendelet kihirdetésre kerül a Gyarmatbirodalom Hivatalos Közlönyében, illetve átmenetileg az Egyenlítői Francia Afrikai Közlönyben.

⁷ DMJP. Création de l'ordre de la Libération (<http://mjp.univ-perp.fr/france/co1940fl-lib.htm>).

Brazzaville, 1940. november 16.

Ch. De Gaulle

8. Szabad Franciaországból Harcoló Franciaország

A Szabad Franciaország az 1941 végétől 1942 közepéig terjedő időszakban számos sikert könyvelhetett el, amelyek egyértelműen hozzájárultak belső és külső helyzetének megszilárdításához, amelynek megerősödésaként létrehozták a nagyobb nemzetközi elismertségre számot tartó Harcoló Franciaországot. Ugyanakkor azonban ez a megerősödés számos kérdést is felvetett mind a mozgalmon belül, mind pedig a szövetséges hatalmak körében, amelyekre különböző lehetséges válaszok léteztek, és ezek nem mindegyike ígért biztató jövőt a szervezet vezetése számára. 1942 második felében már korántsem volt egyértelmű, hogy a háború előrehaladtával és a hadi helyzet változásával a nemzetközi nagypolitika színpadán lesz-e hely a szabad franciák számára.

A katonai sikerek mellett fontos lépés volt, hogy ebben az időszakban újabb francia gyarmati területek döntöttek a szabad francia mozgalomhoz való csatlakozás mellett. 1942. május 27-én a Csendes-óceán nyugati részén található Wallis és Futuna szigetcsoport jelentette be, hogy átáll a Szabad Franciaország oldalára, a Francia Antillákról pedig 1942 folyamán több ezer önkéntes jelentkezett, hogy honfitársai oldalán a tengelyhatalmak ellen harcolhasson, noha a terület hivatalosan a Vichy-rezsim fennhatósága alatt maradt.

Az 1941-ben felállított Francia Nemzeti Tanács, mely a Szabad Franciaország korábbi vezető szerveit váltotta fel, hatékonynak és működőképesnek bizonyult. Mind az új szervezet felépítése, mind pedig a kinevezett biztosok jól vizsgáztak a gyakorlatban, néhány szükség-szerű személycserétől eltekintve az új intézmény fennakadások nélkül képes volt ellátni feladatit 1943 közepéig. A kialakított intézményi struktúra tehát, amelynek élén De Gaulle állt, aki egy személyben döntött a biztosok intézkedéseinek jóváhagyásáról, jól működött és hozzájárult a Szabad Franciaország kvázi kormányzati pozíciójának megszilárdításához. Utóbbi az a tény is jól jelzi, hogy a Vichy-kormány minden erőfeszítése ellenére 37 állam ismerte el hivatalosan a szabad francia mozgalmat.

A nemzetközi beágyazottság javításán sokat segítettek a külföldön élő francia közösségek azon tagjai, akik a háborús vereség után a háború folytatása mellett tettek hitet. Az ő köreikben alakultak ki eleinte spontán, később pedig már szervezett módon az ún. Külföldi Szabad Francia Bizottságok (*Comités de Français libres à l'étranger*), amelyek személyes meggyőződésből a londoni Szabad Franciaországgal

együttműködve komoly propagandatevékenységet fejtettek ki utóbbi legitimitásának elismertetése érdekében. A 39 bizottság egyéb országok mellett jelen volt Brazíliában, Dél-Afrikában, Egyiptomban, Guatemalában, Indiában, Indokínában, Kanadában, Kínában, Mexikóban, Portugáliában, Törökországban, valamint az Egyesült Államokban és a Szovjetunióban is, így kimondottan nagy jelentőségük volt De Gaulle szervezetének nemzetközi elfogadása szempontjából. Az egyik legaktívabb és minden bizonnyal legnagyobb jelentőségű az Egyesült Államokban működő bizottság volt, amely számos folyóiratot adott ki (*France forever, Pour la victoire* stb.) és ezzel az amerikai közvélemény számára folyamatosan napirenden tartotta a szabad franciák ügyét. Emellett pedig önkénteseket is toboroztak a külföldön élő, illetve valamilyen okból ott tartózkodó (például az internált hajókon szolgáló) francia állampolgárok körében, akik a bizottságok segítségével könnyen és viszonylag gyorsan csatlakozhattak a Szabad Francia Erőkhöz.

Az önszerveződő külföldi közösségek mintájára 1940 végétől a Szabad Franciaország külföldi diplomáciai képviselőket, ún. delegációkat hozott létre, amelyeknek elsősorban a párhuzamosan létező Vichy-Franciaország nagykövetségeinek propagandatevékenységét kellett ellensúlyozniuk – amely egyértelműen szabad franciaellenes volt – annak érdekében, hogy ki tudják vívni a szabad francia mozgalom minél szélesebb körű nemzetközi elismerését. Ennek a kezdeményezésnek az eredményeként 1942 végére már húsznál több delegáció tevékenykedett a nemzetközi szinten.

A szabad franciák ezzel párhuzamosan komoly erőfeszítéseket tettek annak érdekében is, hogy a megszállt Franciaország lakosságát információkkal lássák el a háborús eseményekről és ezzel egyidőben a rokonszenvét is elnyerjék, amelyre a kor technológiai színvonalán a legjobb eszközt a rádió jelentette. A BBC – amely De Gaulle elhíresült 1940. június 18-i beszédét is sugározta – idegen nyelvű műsorblokkal is rendelkezett, amely számos megszállt ország lakossága számára készült. A francia műsor napi öt és félórás műsoridővel rendelkezett, de ebből a szabad franciák csak tíz percet kaptak (két ötperces szakaszban kora délután és este) a *Becsület és haza* című műsor keretében, melynek bemondója Maurice Schumann volt. A rövid időkeret ellenére a hallgatókat érdeklő témaválasztásnak és a bemondó előadó-képességének köszönhetően a műsor nagyon népszerű volt a francia lakosság körében és hozzájárult a Szabad Franciaország megismeréséhez és elfogadásához, mint arról a rádiónak küldött levelek, hírszerzési jelentések,

valamint az Angliába érkező francia állampolgárokkal készített interjúk tanúskodnak.

A brit kormányzattal való együttműködés ugyanakkor gyakran nem volt zavartalan (mint arra később még bővebben is kitérünk), ami kihatott a szabad francia műsorra is, amelynek sugárzását időnként a brit hatóságok leállították. Bár ez kevésbé volt érzékelhető a rádióhallgatók számára, a szabad francia vezetés igyekezett saját műsoridőt szerezni a világ legkülönbözőbb rádióiban, távlatilag pedig saját rádióállomást létrehozni, hogy külső befolyástól mentesen tudja eljuttatni üzeneteit a hallgatóságnak. Ennek az erőfeszítésnek az eredményeként 1942 végére szerte a világon (a fent említett BBC mellett Amerikában, Afrikában és Ázsiában) ötvennél is több rádiócsatornán összesen napi hét óra szabad francia adást sugároztak, majd a területek elfoglalása után Brazzaville-ben és Bejrútban saját rádióállomások is rendelkezésre álltak, amelyekkel rövidhullámon az afrikai és közel-keleti térségek egészét el lehetett érni.

A rádió kínálta lehetőségeken túl aktívan támaszkodtak a kor legelterjedtebb tömegkommunikációs eszközére, a sajtóra is. A külföldön élő franciák számos sajtóorgánumot hoztak létre, amelyek egy része szorosan kötődött a szabad franciákhoz, mások pedig a – gyakran velük szembehelyezkedő – emigráns szervezetekhez kötődtek. Előbbiek sorába tartoztak például a *La Lettre de la France Combattante* (A Harcoló Franciaország írása), a *Les Cahiers français* (A francia füzetek) és a *Les Documents* (Az iratok), amelyek a külföldön élő franciák számára készültek. Ugyanakkor az Ellenállás megszervezésével párhuzamosan felmerült az igény a már létező földalatti újságok mellett olyan új lapok indítására, melyek a Londonból érkező információkat osztják meg a megszállt országban élőkkel, illetve az ottani értesüléseket teszik közé a szövetséges országok szabad francia szerveinek körében. Ennek jegyében hozta létre Jean Moulin 1942 áprilisában a *Bureau d'Information et de Presse*-t (Információs és Sajtóiroda), amely egyéb tevékenységei mellett a *Bulletin de la France Combattante* (A Harcoló Franciaország Közlönye), a *Bulletin d'informations générales* (Általános Információk Közlönye) és a *Courrier d'information* (Információs Kurír) című lapokat kiadta és terjesztette Franciaországban és külföldön.

Az elért katonai és politikai sikerek hatására időszerűnek tűnt, hogy a szabad francia szervezet kiterjessze befolyását és magasabb szintre lépjen a diplomáciai ranglétrán, ezért De Gaulle 1942 májusában azzal a javaslattal kereste meg angolszász szövetségeseit, hogy a

Szabad Franciaország nevet megváltoztatva a mozgalom váljon a Szabad Francia Erők kötelékében és egyszersmind a megszállt Franciaországban tevékenykedő ellenállók képviselőjévé a nemzetközi szinten. A javaslatot nem fogadta egyöntetű helyeslés a brit és amerikai kormányzati körökben, de végül hosszas tárgyalások után hozzájárulásukat adták a név- és jogkörváltáshoz, amely azzal kecsegtetett, hogy nagyobb sikerrel lehet bevonni az Ellenállást a tervezett európai partraszállási műveletekbe, illetve általánosságban minden olyan akcióba, amely elősegíti a háború gyorsabb befejezését. A tárgyalások lezárultával a Francia Nemzeti Bizottság 1942. június 12-én hivatalosan is előterjesztette javaslatát a brit kormánynak, mely szerint a szabad francia mozgalom nevét Harcoló Franciaországra (*France Combattante*) változtatja. A javaslatot másnap mind a brit, mind az orosz fél elfogadta és támogatta, így a harcoló francia csapatok július 14-én a francia nemzeti ünnepet már az új elnevezésű szervezet keretein belül ünnepelheték meg. A Francia Nemzeti Bizottság egy július 29-én kelt körlevelében pontosította, hogy mit is kell pontosan érteni az új elnevezésű szervezet alatt. A Harcoló Franciaország magában foglalja „a Szabad Franciaországot, melyet a Szabad Francia Erők képviselnek, a tengerentúli szabad francia területeket és a külföldön élő franciákat, valamint a megszállt Franciaországot, amely a közös ellenség ellen harcol Franciaország felszabadításáért és az egyesült nemzetek győzelméért”.

A Harcoló Franciaország létrehozása⁸

A Harcoló Franciaország kormánya

Tájékoztató a Harcoló Franciaország elnevezés használatával kapcsolatban

A Francia Nemzeti Bizottság azt javasolta, hogy a szabad francia mozgalom mostantól kezdve Harcoló Franciaország néven legyen ismert. A brit kormány elfogadta ezt a javaslatot és a Nemzeti Bizottsággal megállapodott a következő definíciókról:

Harcoló Franciaország

Azoknak a franciáknak, bárhol legyenek is, és francia területeknek az összessége, akik összefognak annak érdekében, hogy a közös ellenségek elleni harcban egyesült nemzetekkel együttműködjenek; valamint mindazon a Tengellyel szembeszálló francia jelképe, aki nem fogadja el a megadást és minden rendelkezésére álló eszközzel, bárhol legyen is, hozzájárul Franciaország felszabadításához és az egyesült nemzetek győzelméhez.

Francia Nemzeti Bizottság

A Harcoló Franciaország irányító szerve; a közös ellenségek elleni harcban egyesült nemzetekkel együttműködő franciák és francia területek háborús részvételét koordinálja és képviseli érdekeiket az Egyesült Királyság kormányánál.

A Szabad Franciaország nevének Harcoló Franciaországra változásával kapcsolatos körlevél

A Szabad Franciaország nevének Harcoló Franciaországra változását követően egységesíteni kell az általunk használt kifejezéseket.

⁸ DMJP. La France libre devient la France combattante (<http://mjp.univ-perp.fr/france/co1942fc.htm>).

I. Harcoló Franciaország

1. Azt a döntést hozva, hogy a Harcoló Franciaország elnevezés váltja fel a Szabad Franciaország nevet, a Nemzeti Bizottság figyelembe véve az ország belsejében működő ellenálló csoportok csatlakozását azt kívánta jelezni, hogy a Harcoló Franciaország a következőket foglalja magában:

- a Szabad Franciaországot, amelyet a Szabad Francia Erők, a tengerentúli területek és a külföldön élő franciák képviselnek;
- és a fogságban lévő Franciaországot, amely a megszálló és az annak ellenőrzése alatt álló pszeudo-kormány által bitorolt hatalom ellen harcol.

Ettől fogva a Szabad Franciaország és a fogságban lévő Franciaország ugyanannak a Franciaországnak az összetartozó részei, amely nem más, mint a Harcoló Franciaország.

2. A hivatalos és közigazgatási iratokban ettől fogva De Gaulle tábornok a következő kettős címen lesz említve:

- a Harcoló Franciaország vezetője és
- a Nemzeti Bizottság elnöke.

II. Tengerentúli területek és Szabad Francia Erők

A felszabadított tengerentúli területek megőrzik eddigi elnevezésüket. Így tesz például Szabad Francia Afrika is.

Ugyanez a helyzet a Szabad Francia Erőkkel és annak három – szárazföldi, tengeri és légi – fegyvernemével.

III. Külföldi delegáltak és bizottságok

1. A Szabad Franciaország külföldi delegáltjai, amelyek a Nemzeti Bizottság diplomatáiként tevékenykednek, megőrzik a Nemzeti Bizottság delegáltjai elnevezést.

2. A Szabad Franciaország bizottságai, amelyek ellenben csupán a külföldön élő franciákat fogják össze, megőrzik korábbi elnevezésüket.

IV. Csatolt szervezetek

1. A Szabad Franciaország Központi Pénztára, amely pénzkibocsátási joggal rendelkezik a felszabadított, illetve a jövőben felszabudló területeken, megőrzi korábbi elnevezését.

2. A Szabad Franciaország Hivatalos Közlönye, amely nyilvánosságra hozza azokat a döntéseket, amelyek egyaránt vonatkozhatnak a szabad franciák és a még megszállás alatt élő franciákra, a Harcoló Franciaország Hivatalos Közlönye nevet veszi fel.

3. A Szabad Franciaország Hírei és a Szabad Franciaország különböző kiadványai átalakulnak a Harcoló Franciaország Híreivé és a Harcoló Franciaország különböző kiadványaivá, kivéve a kizárólag a szabad francia katonai erőkre vonatkozó kiadványok esetén.

V. Vonatkozó anyagi döntések

1. Az előző döntésekhez kapcsolódva a Szabad Franciaország vagy a Szabad Franciaország Központi Pénztára nevében kibocsátott bankjegyeken, pénzérmeiken és bélyegeken található feliratok nem változnak.

2. Ugyanez a helyzet a három fegyvernemben szolgálók részére kiadott rangjelzésekkel és jelvényekkel kapcsolatban.

3 A nemzeti biztosok által használt papírok és nyomtatványok fejlécét az Általános Vezetési Titkárság által kidolgozott minták alapján csupán a meglévő készletek felhasználása után kell átalakítani.

London, 1942. július 29.

Ch. De Gaulle

9. Az egységes franciaországi Ellenállás létrehozása

Az 1940. június 22-én aláírt fegyverszünet számos feltétele közül a megszállási területek felosztása gyakorolta az egyik legnagyobb hatást az ellenállási mozgalmak kialakulására. Az ország északi területeinek döntő többsége, valamint az Atlanti-óceán menti megyék közvetlen német megszállás alá kerültek, míg az ország déli részén jött létre az úgynevezett szabad zóna, amely a Vichy központtal működő kormány fennhatósága alatt működött. Ugyanakkor a legészakibb két megye (Nord és Pas-de-Calais) a belgiumi katonai főkormányzóság fennhatósága alá került, számos északkeleti megye tiltott területté vált, ahová a vereség zűrzavarában otthonaikat elhagyó francia lakosság nem térhetett vissza, hogy helyüket a jövőben betelepített német lakosság foglalja el, a régóta vitatott Elzász-Lotaringia térségét pedig a Harmadik Birodalomhoz csatolták. Ebből kifolyólag Franciaország területén meglehetősen változatos összetételű, motiváltságú és létszámú csoportok szánták rá magukat a megszálló erők elleni tevékenységre.

Az 1940 nyarán a legtöbb esetben spontán szerveződő egyéni ellenállási akciók a vereség és a megszállás visszautasításából fakadtak, amelyek elsősorban arra korlátozódtak, hogy az érintett személyek valamilyen szélesebb társadalmi kör tudtára adják nyomtatott formában ellenérzéseiket. Ezek az egyéni kezdeményezések alakultak át a következő hónapok folyamán nagyobb csoportokká, amelyeket a történetírás ma ellenállási mozgalmakként és hálózatokként ismer. Azonban ezeknek az első próbálkozásoknak a társadalmi támogatottsága meglehetősen mérsékelt volt, mivel a francia társadalom az elszenvedett vereség sokkja, a megszállók hatékonysága és a Pétain marsall jelentette vonzerő okán egyelőre várakozó álláspontra helyezkedett. Ebből kifolyólag a lakosság döntő többsége a szerveződő belső ellenállással szemben legjobb esetben közömbös, gyakran azonban kifejezetten ellenséges volt. Ez komolyan kihatott az ellenállás létszámára is, mely 1940 végén még csupán néhány ezer főt számlált egymástól elszigetelt kis csoportokban Franciaország különböző pontjain.

Jelentős változást jelentett az Ellenállás történetében, amikor a brit és szabad francia hírszerző szolgálatok képessé váltak arra, hogy a kontinensre visszajuttatott ügynökeik segítségével felvegyék a kapcsolatot ezekkel a csoportokkal és segítséget nyújtsanak nekik tevékenységük folytatásához. Ebből a felismerésből fakadóan jött létre 1940 júliusában Londonban a szabad francia mozgalom saját hírszerző szolgálata, a

Központi Hírszerző és Akcióiroda (*Bureau central de renseignements et d'action*), melynek legfontosabb feladata franciaországi belső ellenállás megszervezése, illetve a már létező csoportokkal való együttműködés kialakítása, hosszú távon pedig irányítása volt. Az újonnan létrehozott szervezett vezetését André Dewavrin (mozgalmi nevén Passy ezredesre) bízták, aki első ügynökeit már július folyamán átdobta a megszállt francia területekre. A biztató kezdetek ellenére a szerveződő francia belső ellenállás első évét, a Nagy-Britanniából érkező segítség ellenére is, sokkal inkább az útkeresés, a helyzet felmérése és a hosszú távú ütőképesség alapjainak megteremtése jellemezte, semmint a nagyszabású fegyveres akciók, amelyek általában a köztudatban ehhez a jelenséghez kötődnek mind Franciaországban, mind Európa más országaiban.

Az 1941 ősze és 1942 novembere közötti időszak meghatározó jelentőségű volt a franciaországi Ellenállás történetében. Az ország mindkét zónájában komoly fejlődésen és növekedésen mentek át a különböző ellenállási szervezetek, ugyanakkor ezzel párhuzamosan növekedtek a visszaszorításukra tett kísérletek is, így ennek a periódusnak az volt az igazi tétje, hogy a kezdetektől létező ellentétek és különbségek ellenére ki tud-e alakulni egy együttműködésen alapuló országos ellenállási mozgalom.

1942. szeptember 4-én a francia kormány bevezette a *Service de travail obligatoire* (kötelező munkaszolgálat), melynek keretében minden felnőtt férfi és nő (utóbbiak csak lakóhelyük közelében) kötelezhető volt a felsőbb hatóságok által meghatározott típusú és idejű munkák elvégzésére. Ez a gyakorlatban a fiatal és szakképzett francia férfiak átadását jelentette a német hadiipar számára, melynek következtében 1943 elejére már 300 000 fölé nőtt a Németországban dolgozó franciák száma, majd ezt követően ez a szám folyamatosan növekedett a német igényeknek megfelelően. Az 1943. február 16-án kiadott törvény értelmében pedig a kötelező munkaszolgálatot az 1920 és 1922 között született férfiakra is kiterjesztették, amelynek következtében pár hónapon belül újabb negyedmillió francia munkás kelt útra Németország felé, ahol végül a hadifoglyokon kívül összesen 650 000 francia munkás állt a német hadiipar szolgálatába. Ugyanakkor ez a folyamat komoly hatást gyakorolt a franciaországi földalatti csoportok helyzetére, mivel a kötelező munkaszolgálat elől sokan elmenekültek és inkább az Ellenálláshoz csatlakoztak, mint hogy Németországban dolgozzanak. Ezzel párhuzamosan a lakosság körében is egyre nőtt az ellenszenv a kormánnyal szemben, így az ellenállási mozgalmak akcióit növekvő

rokonszenvvel figyelték, amely lépésről-lépésre alakult át valódi társadalmi támogatottsággá.

Ebből a helyzetből kifolyólag a különböző ellenálló csoportok tevékenységének összehangolása, távlatilag pedig lehetőség szerint egy egységes, központi irányítás alatt álló mozgalomba való szervezése kiemelten fontos feladat volt. Bár ennek kivitelezésére történtek alulról jövő kísérletek, a megoldást végül is a Szabad Franciaország jelentette, mely a szövetséges hatalmak támogatását élvezve jelentős erőforrásokat tudott az ellenállók rendelkezésére bocsátani azok együttműködése esetén. Ennek ellenére a különböző csoportok tevékenységének összehangolása igen komoly kihívást jelentett, mivel mindegyikkel fel kellett venni a kapcsolatot, majd tárgyalások után ki kellett dolgozni a közös munka alapjait. A nehéz feladat kivitelezése a korábban megyei prefektusként tevékenykedő Jean Moulin-re hárult, aki a megszállás kezdete után önként vonult illegalitásba. 1941 folyamán számos, a déli zónában működő ellenállási mozgalommal kapcsolatba került, majd hamis útlevelemmel és az amerikai nagykövetség által kiállított vízummal októberben Londonba utazott, ahol részletesen beszámolt De Gaulle-nak az Ellenállás helyzetéről és szükségleteiről. A tábornok felismerte a tapasztalt közigazgatási funkcionáriusban tudásában, kapcsolataiban és elkötelezettségében rejlő lehetőséget az ellenálló csoportokkal való szoros együttműködés kiépítésére, ezért rövid diverzáns kiképzés után már saját nagyköveteként küldte őt vissza 1942. január 1-én a megszállt Franciaországba. A 1 500 000 frankkal „felfegyverzett” Moulin három, egymással szorosan összefüggő feladatot kapott: a déli zónában működő ellenállási mozgalmakat a Szabad Franciaországhoz kellett csatlakoztatnia, irányítása alá kellett vonnia az ezek rendelkezésére álló fegyveres erőket, valamint egységes szervezetté kellett kovácsolnia a térség összes ellenálló csoportját. Ezen feladatok mindegyike külön-külön is igen komoly kihívást jelentett, így a Franciaországba visszatérő ellenállóra nagyon nehéz és hosszú munka várt.

Moulin 1942. február és március folyamán elérte, hogy a három legnagyobb déli ellenállási mozgalom csatlakozzon a Szabad Franciaországhoz. Bár a korábban önállóan tevékenykedő csoportok eleinte gyanakvással tekintettek a Londonban tevékenykedő és kevésbé ismert tábornokra, a rendszeres pénzügyi támogatás és a fegyverszállítmányok ígérete – melyek mindegyike rövid időn belül megvalósult – végül meggyőzte őket. Az egységes szervezet kialakítása több időt vett igénybe, de miután több vezető is személyesen tárgyalt De Gaulle-lal

1942 őszén Londonban, lépésről-lépésre ez is megvalósult. A folyamat utolsó és leglátványosabb elemeként 1943 januárjában a három ellenállási mozgalom egyesülésével létrejött a *Mouvements unis de la Résistance* (Egyesült Ellenálló Mozgalmak), amely gyakorlatilag a szabad zóna meghatározó ellenálló csoportjainak összeolvadását jelentette. Az egységes fegyveres erő felállítása ütközött talán a legnagyobb nehézségekbe, mivel a londoni irányítás alatt álló haderő a franciaországi mozgalmak jelentőségének csökkenésével járt együtt. Végül ezt is sikerült megoldani, bár a létrejövő *Armée secrète* (Titkos Hadsereg) feletti fennhatóságért folyamatos küzdelem alakult ki az annak élére kinevezett Delastraint tábornok és egyes mozgalmak vezetői között.

Ezzel egyidőben a BCRA részéről is komoly erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy az együttműködésbe ezidáig csak lazán bekapcsolódó északi területeken tevékenykedő ellenállási mozgalmakat jobban bevonják. 1943. január-február folyamán a szervezet vezetője, Passy és a műveleti csoport irányítója, Pierre Brossolette is az északi zónába utazott, hogy megteremtsék a széleskörű összefogás alapjait. Munkájuk alapvetően sikeres volt, számba vették a fontosabb mozgalmakat és hálózatokat, valamint egyeztető tárgyalásokat is folytattak ezekkel, amelynek eredményeként márciusra sikerült az öt legjelentősebb szervezetet egy ún. Koordinációs Bizottság (Comité de coordination) keretein belül egyesíteni. Bár ezen szervezetek katonai szárnyainak összevonása nem járt teljes sikerrel (ahogy ez a déli zónában is problémákat okozott), a mozgalmak vezetői elfogadták De Gaulle irányítását, ami nélkülözhetetlen volt egy egész országra kiterjedő ellenállási hálózat kiépítéséhez.

Az 1942-ben megkezdett nagyszabású egyesítési munkálatok 1943 elejére hozták meg első gyümölcseiket, de az egész országra kiterjedő egységes Ellenállás felállítása csak az északi zóna mozgalmainak csatlakozásával valósulhatott meg. Ennek elérésben kulcsszerepet játszottak a BCRA éveleji küldetései, de a március folyamán tető alá hozott elvi megegyezést intézményesíteni kellett, hogy valódi tartalommal lehessen megtölteni. Ez a feladat a korábban már számos alkalommal bizonyított Moulin-re hárult, akit De Gaulle február 21-én hivatalosan is azzal a feladattal bízott meg, hogy a Francia Nemzeti Bizottság franciaországi képviselőjeként hozza létre az Ellenállás Nemzeti Tanácsát, amely az anyaországban működő összes ellenállási szervezetet magába foglalva egységesen tud fellépni a német megszálló hadsereg és a Vichy-rendszer képviselői ellen ezzel hozzájárulva az ország

felszabadításához és a köztársasági rendszer visszaállításához. A következő három hónapban Moulin hatalmas erőfeszítéseket tett a különböző ellenálló csoportok közötti ellentétek felszámolása érdekében, amelyek különösen élesek voltak a politikai pártok és a politikamentes földalatti csoportosulások között. A munka meghozta az eredményét, mivel áprilisban már az ellenállási mozgalmak, a szakszervezetek és a pártok képviselői is együttműködtek a Koordinációs Bizottságon belül, miközben az egyes ellenálló vezetők részéről a Harcoló Franciaország fennhatóságával – kapcsolatos aggályokat is sikerült eloszlatni. Hosszas egyeztetések után május 27-én került sor az Ellenállás Nemzeti Tanácsának alakuló ülésére Párizs-ban, amelyen a következő szervezetek képviselői vettek részt: az északi zóna ellenállási mozgalmi közül a *Ceux de la Libération*, a *Ceux de la Résistance*, a *Front national*, a *Libération-Nord* és az *Organisation civile et militaire*; a déli zóna földalatti csoportjainak képviselőit a *Combat*, a *Franc-Tireur* és a *Libération-Sud*; a politikai pártok közül a Kommunista Párt (*Parti communiste*), a Szocialista Párt (*Parti socialiste*), a Radikális Szocialista Párt (*Parti radical-socialiste*), a Népi Demokratikus Párt (*Parti démocrate-populaire*), a Demokratikus Szövetség (*Alliance démocratique*) és a Köztársasági Egyesülés (*Fédération républicaine*); valamint a *Confédération générale du travail* (Általános Munkaszövetség) és a *Confédération française des travailleurs chrétiens* (Francia Keresztény Dolgozók Szövetsége) szakszervezetek.

A találkozó legfontosabb eredménye – az általános együttműködésről való megállapodáson kívül – De Gaulle egyöntetű elismerése volt a teljes (külső és belső) Ellenállás vezetőjeként, valamint Giraud elfogadása az újjászülető francia hadsereg parancsnokaként. Az egységes Ellenállás létrehozásának logikus módon sikeresebb tevékenységhez kellett volna vezetnie, erre azonban nem került sor a megszálló hatóságok egy páratlanul sikeres letartóztatás sorozata miatt, amely komoly csapást mért a földalatti mozgalomra. 1943. június 9-én Párizsban letartóztatták Delestraint tábornokot, a Titkos Hadsereg vezetőjét, majd 21-én Lyon-ban Jean Moulin-t és a déli zónában működő ellenálló szervezetek vezetőségének hét tagját. Ezzel gyakorlatilag lefejezték az Ellenállást, amely egyszerre veszítette el két legfontosabb irányítóját és a lehetséges utódok egy jelentős részét, ami a szervezet tevékenységében jelentős törést okozott 1943 nyarán, ezért a remélt egységes és nagyszabású akciók helyett az együttműködések újragondolására került sor. Ebből kifolyólag az egységes és hatékony Ellenállás csupán elméletben valósult meg, gyakorlatban még sokáig várni kellett rá.

Az Ellenállás Nemzeti Tanácsának első ülése⁹

Az Ellenállás Nemzeti Tanácsára vonatkozó tájékoztatás
Jean Moulin részére

1. Jean Moulin, De Gaulle tábornok képviselője a szabad zónában lesz De Gaulle tábornok és a Nemzeti Bizottság egyetlen állandó képviselője az anyaország területén.
2. Saját hatáskörében ideiglenes jelleggel jogkörének egy részét általa választott és neki felelős személyeknek delegálhatja.
3. A lehető legrövidebb időn belül létre kell hozni az egységes és az anyaország egészére kiterjedő Ellenállás Tanácsát, amely De Gaulle tábornok képviselője, Moulin elnöksége alatt működik.
4. Az Ellenállás Tanácsa biztosítja majd az ellenálló csoportok, az ellenálló politikai csoportosulások és az ellenálló szakszervezetek képviselőit. Az együttműködésnek a következő elvek alapján kell megvalósulnia:
 - a németek, szövetségeseik és segítőik ellen minden lehetséges eszközzel és főként fegyverrel;
 - minden diktatúra és elsősorban a Vichy-diktatúra ellen, bármilyen arcot is viseljen;
 - a szabadságért;
 - De Gaulle-lal együtt abban a harcban, amit azért vív, hogy felszabadítsa az országot és visszaadja a szót a francia népnek.
5. Az Ellenállás Tanácsának az a feladata, hogy De Gaulle tábornok és a Nemzeti Bizottság útmutatása alapján a soraiban képviselt szervezetek számára kötelező érvényű rendeleteket hozzon.
6. Annak érdekében, hogy az Ellenállás Tanácsa a szükséges tekintéllyel és hatékonysággal rendelkezzen, tagjainak bírniuk kell az általuk képviselt csoportosulások bizalmát és az adott pillanatban döntésképesnek kell lenniük az előbbieik nevében.

⁹ DMJP. Première réunion du Conseil national de la Résistance présidé par Jean Moulin (<http://mjp.univ-perp.fr/france/co1943-cnr.htm>).

7. Az Ellenállás Tanácsa egy korlátozott nemzeti képviselet alapját adja, amely De Gaulle politikai tanácsaként szolgálhat Franciaországba érkezésekor. Az Ellenállás Tanácsa ennek bekövetkeztekor majd más képviselőkkel is gyarapodni fog.

8. Az Ellenállás Tanácsa saját sorain belül létrehozhat, amennyiben hasznosnak ítéli, egy öttagú állandó bizottságot, amelynek elnöki posztját De Gaulle tábornok és a Nemzeti Bizottság képviselője vagy az általa választott helyettes elnököl.

London, 1943. február 21.

10. De Gaulle és Giraud tábornok kiegyezése

Az angolszász hatalmak által Észak-Afrikában kivitelezett 1942 novemberi partraszállás sikeréhez szükség volt egy olyan vezetőre is, akit az észak-afrikai francia hadsereg és közvélemény egyaránt el tud fogadni, az amerikai diplomácia választása pedig Henri Honoré Giraud tábornokra esett, aki nem sokkal korábban szökött meg a német hadifogságból, így németellenességéhez nem férhetett kétség. Értékét tovább növelte az amerikaiak szemében az a tény, hogy a szabad francia vezetés kapcsolatfelvételi kísérletét mereven elutasítva De Gaulle-lal szemben foglalt állást. Miután Darlan admirális decemberben merénylet áldozata lett, a Birodalmi Tanács tagjai december 26-án Giraud-t választották meg főbiztosnak, amelyet ő február 5-én rendeleti úton a korábban ismeretlen „polgári és katonai főparancsnok” címre cserélt fel, ezzel pedig kezébe került az észak-afrikai francia területek feletti hatalom.

De Gaulle nevében a március 25-én Algériába érkező Catroux tábornok kezdte meg a tárgyalásokat Giraud-val, amit jelentősen megkönnyített az a tény, hogy a két főtiszt azonos rangban szolgált és hasonló múlttal rendelkezett, valamint Catroux kifejezetten jó közvetítői képességekkel rendelkezett. A kiváló diplomáciai érzékkel rendelkező katona azt is el tudta érni, hogy saját parancsnoka távol maradjon a megbeszélésektől április folyamán, mivel tartott tőle, hogy heves természetű veszélybe sodorná az egyeztető tárgyalások kimenetelét. Ennek eredményeképpen Giraud április 27-én elfogadta a Harcoló Franciaország legfontosabb feltételét, mely szerint De Gaulle és ő közösen fogják betölteni a leendő politikai rendszer legmagasabb vezető posztját annak érdekében, hogy egyik fél se erőltethesse rá az akaratát a másikra. Ezzel látszólag elhárult a legfontosabb akadály a megegyezés elől, azonban ekkor váratlanul egy másik probléma merült fel. Giraud azt javasolta, hogy a két vezető egy nyugodt helyen találkozzon, Biskrában vagy Marrákesben, hogy külső nyomás és befolyásoló tényezők nélkül tudják megvitatni az együttműködés részleteit. De Gaulle azonban leszögezte, hogy csak és kizárólag Algírban hajlandó tárgyalni, a leendő új vezetés székhelyén. Ez a véleményeltérés egyhónapos késlekedést okozott, mivel egyik fél sem akart engedni saját álláspontjából, azonban a háttérben a két katona kardcsörtetésénél fontosabb események is zajlottak. Egyrészt Giraud számára minél előbb sürgető volt az észak-afrikai francia fegyveres erők összevonása a Szabad Francia Erőkkel, mivel az amerikaiak csak annyi fegyvert szállítottak, amennyi

embert a francia hadvezetés csatasorba tudott állítani. Ugyanakkor Roosevelts belső köreiben gyökeret vert az az elképzelés, mely szerint a Harcoló Franciaországra szükség van, ellenben De Gaulle-ra nem, ezért komoly tárgyalásokat folytattak a brit vezetéssel annak érdekében, hogy a számukra már számos alkalommal problémát okozó francia tábornokot hagyják ki a megegyezésből. Ez az elképzelés végül is nem járt sikerrel, mivel a szabad francia mozgalmat jól ismerő angol diplomaták tudták, hogy a szervezet olyan szorosan kötődik De Gaulle személyéhez, hogy az egyik a másik nélkül nem képzelhető el. Ugyanakkor ezek a tényleges konkrétumokat nem hozó egyeztetések is sok időt vettek igénybe május folyamán, ami hozzájárult ahhoz, hogy végül Giraud csak május 17-én egyezett bele abba, hogy a tárgyalásokra Algírban kerüljön sor. De Gaulle így végül csak 30-án repült el Észak-Afrikába, ahol a repülőtéren Giraud és Catroux tábornokok személyesen fogadták.

A Harcoló Franciaországot vezető tábornoknak már az érkezése is feszültséget váltott ki leendő tárgyalópartnerei körében annak ellenére, hogy az utazást részletes egyeztetések előzték meg. De Gaulle csupán hat főből álló kíséretet vihetett magával, a helyi vezetés pedig a nyilvánosság értesítése nélkül visszafogottan, szinte titokban fogadta őt a repülőtéren. A tábornok azonban gyorsan változtatott ezen a helyzeten: a délután folyamán Algír belvárosában elhelyezte a szabad francia mozgalom jelképét, a lotaringiai keresztet a hősi halottak emlékművén, ahol a helyi szimpatizánsok közreműködésének köszönhetően több ezer fős lelkes tömeg köszöntötte, amellyel együtt énekelte el a Marseillaise-t.

A hivatalos tárgyalások másnap kezdődtek meg, mégpedig látszólag igen egyenlőtlen pozíciókból. Ahogy De Gaulle fogalmazott: *„A két tábor erőviszonyait könnyű felmérni. Az egyik oldalon minden; a másikon semmi. Az egyik a hadsereg, a rendfenntartás, a közigazgatás, a pénzügyek, a sajtó, a rádió, az egész hírközlés, mind csakis a "a polgári és katonai főparancsnoktól" függ. A szövetségesek hatalma, amelynek pozícióját köszönheti, csakis őt támogatja. Ami engem illet, én ebben az országban nem rendelkezem sem csapatokkal, sem csendőrökkel, sem tisztviselőkkel, sem bankszámlával, sem megfelelő eszközökkel, hogy a nyilvánosság előtt szólhassak.”* A megbeszélésen De Gaulle és Giraud azokkal az emberekkel jelentek meg, akiket – magukon kívül – a leendő közös irányító testület tagjainak szántak. A szabad franciák részéről két biztos, René Massigli és André Philip voltak jelen, a helyi erőket pedig Georges tábornok és Jean Monnet

képviselte. A politikai csatározásokban járatlan Giraud abba is belement, hogy hetedikként Catroux tábornok is csatlakozzon a testülethez, amelyben így már egyértelműen a szabad franciák kerültek túlsúlyba. A június 1-i tárgyalás ennek ellenére nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, mivel De Gaulle két követelésének elfogadásához kötötte a megegyezést: a Vichy-rezsim szolgálatában diszkriminálódott észak-afrikai vezetők (Noguès, Boisson, Peyrouton és több pétainista tábornok) leváltásához, valamint a katonai hatalomnak a leendő civil közigazgatásnak való alárendeléséhez. Ezeket a feltételeket Giraud visszautasította, így érdemi megegyezésre aznap nem került sor. A helyzetet tovább súlyosbította, hogy az éjszaka folyamán az algériai fő kormányzó posztját betöltő Peyrouton benyújtotta lemondását mindkét vezetőnek, hogy ezzel elősegítse a megbékélést, azonban a gyorsan reagáló De Gaulle kapott az alkalmon, hogy saját fennhatóságát hangsúlyozza, ezért a korábbi főtisztviselőt utasította, hogy mozgósított tartalékosként jelentkezzen a Levantei Hadseregénél. Mivel ezt az utasítást, amelyet Giraud egyébként ebben a formában nem fogadott el és nem támogatott, nyilvánosságra is hozták, a lépést a giraudista és a szövetséges vezetés egy esetleges gaullista puccs első lépésének tekintett, ezért komolyan felmerült De Gaulle őrizetbe vételének gondolata. Végül erre nem került sor, de a hangulat a korábbinál is feszültebbé vált, amelyben az is szerepet játszott, hogy Giraud – egyéb biztonsági intézkedések meghozatala mellett – kinevezte a szabad francia mozgalommal már korábban szakító és szolgálatait neki felajánló Muselier admirálist Algír rendőrprefektusának.

A mindkét fél részéről tapasztalható nyugtalanság ellenére a két tábornok június 3-án újabb megbeszélést tartott, amelyen áttörést értek el. Mivel Peyrouton után Noguès is felajánlotta visszavonulását posztjáról, De Gaulle követeléseinek egy része teljesült, így tulajdonképpen kompromisszum született, ami lehetővé tette a közös új vezetés felállítását. Ez az irányító testület a Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság nevet viselte, De Gaulle és Giraud tábornokok közös elnöksége alatt működött, tagsága a 3-i döntések értelmében eleinte a tárgyalásokon résztvevő hét személyből állt, majd négy nappal később további hét fő csatlakozásával (Dr. Jules Abadie, Henri Bonnet, Couve de Murville, Diethelm, René Mayer, René Pleven, André Tixier) 14 főre bővült.

Egyetértés született arról is, hogy a Bizottság irányítja a francia háborús erőfeszítéseket (tehát megvalósult De Gaulle másik követelése is a katonai hatalomnak a civil közigazgatásnak való alárendeléséről)

és hatalmát addig gyakorolja, amíg lehetőség nem nyílik arra, hogy egy legitim francia kormánynak adja át, amely a korábbi köztársasági berendezkedést követi. Az előző megbeszélésen kialakított, szabad franciáknak kedvező arányt az új szervezetben is sikerült fenntartani, amit tovább erősített az a tény, hogy a fontosabb tarcák – külügy, belügy – is De Gaulle követőihez kerültek.

A Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság létrehozása¹⁰

Az 1943. június 3-i nyilatkozat

De Gaulle és Giraud tábornokok, mint elnökök, Catroux tábornok, Georges tábornok, Massigli, Monnet és Philip urak, mint tagok, alkotják a Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottságot, amelyet később más tagok fognak kiegészíteni.

Az így módon létrehozott Nemzeti Bizottság a francia központi hatalom.

Ebből kifolyólag a Bizottság irányítja a francia háborús erőfeszítéseket azok minden formájában és minden helyszínen. A Bizottság gyakorolja a francia szuverenitást minden területen, amely nem áll az ellenség hatalma alatt. Világszerte biztosítja a francia érdekek képviselőjét és védelmét. Fennhatóságot gyakorol az összes terület és valamennyi katonai, szárazföldi, tengeri és légi haderő felett, amely ezidáig a Francia Nemzeti Bizottság vagy a katonai és polgári főparancsnok jogkörébe tartozott. Az említett két szervezet adminisztratív szerveinek összevonásához szükséges intézkedéseket a Bizottság késlekedés nélkül végrehajtja.

A Giraud és De Gaulle tábornokok közötti levelezésben foglaltaknak megfelelően és a köztársaság törvényeinek szellemében a Bizottság át fogja adni jogosítványait az ideiglenes kormánynak, amely Franciaország egészének felszabadítása után fog felállni.

A Nemzeti Felszabadítási Bizottság szövetségeseivel szorosan együttműködve folytatja a harcot az ellenséges hatalmak ellen a francia és szövetséges területek egészének felszabadítása érdekében a teljes győzelemig.

A Bizottság ünnepélyesen kötelezi magát, hogy visszaállít minden francia szabadságjogot, a köztársaság törvényeit és a köztársasági rendszert, miközben megszünteti az önkényuralmi rendszert és személyi hatalmat, amely jelenleg rá van kényszerítve az országra.

A Bizottság felszólít minden franciát, hogy csatlakozzon és harccal és győzelemmel járuljon hozzá ahhoz, hogy Franciaország visszanyerje szabadságát, nagyságát és hagyományos helyét a nagyhatalmak között.

¹⁰ DMJP. Le Comité français de la libération nationale (<http://mjp.univ-perp.fr/france/co1943cfn.htm>).

Az 1943. június 3-i rendelet a Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság felállításáról

Giraud tábornok az 1943. március 14-i nyilatkozat és rendeletek értelmében,

De Gaulle tábornok a Francia Nemzeti Bizottság 1943. május 25-én ráruházott megbízatásánál fogva,

Figyelembe véve, hogy a francia területek ellenség általi megszállásának következtében a francia nép szuverenitásának gyakorlása, amely a törvényes hatalom alapja, felfüggesztésre került;

Valamint azt, hogy a Francia Nemzeti Bizottság és a polgári és katonai főparancsnokság elhatározta, hogy egyesítik tevékenységüket a francia háborús erőfeszítések irányítása, Franciaország állandó érdekeinek védelme és az ellenőrzésük alatt álló területek és haderők vezetése érdekében, amelyet ezidáig párhuzamosan gyakoroltak,

Elrendelik:

1. szakasz.

Egyetlen központi francia hatalom jön létre, amely a Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság nevet viseli.

2. szakasz.

A Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság irányítja a francia háborús erőfeszítéseket azok minden formájában és minden helyszínen.

3. szakasz.

A Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság gyakorolja a francia szuverenitást minden területen, amely nem áll az ellenség hatalma alatt; világszerte biztosítja a francia érdekek képviselőit és védelmüket; fennhatóságot gyakorol az összes terület és valamennyi katonai, szárazföldi, tengeri és légi haderő felett, amely ezidáig a Francia Nemzeti Bizottság vagy a katonai és polgári főparancsnok jogkörébe tartozott.

A Bizottság szerződéseket és megegyezéseket köt a külföldi hatalmakkal, a két elnök akreditálja a külföldi hatalmakhoz küldött diplomáciai képviselőket, illetve ezen hatalmak képviselői nekik adják át megbízólevelüket.

4. szakasz.

A Francia Nemzeti Bizottság és a katonai és polgári parancsnokság közötti korábbi dokumentumváltásnak, nevezetesen Giraud tábornok 1943. május 17-i levelének és De Gaulle tábornok május 25-i válaszlevelének megfelelően a Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság jogköreit addig fogja gyakorolni, amíg Franciaország felszabadítása lehetővé nem teszi a köztársasági törvények szerint egy ideiglenes kormány felállítását, amelynek átadja jogosítványait. Ennek legkésőbbi időpontja Franciaország teljes területének felszabadítása.

5. szakasz.

A Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság felépítésére és működésére vonatkozó rendeletek.

6. szakasz.

Jelen rendelet törvényként kerül végrehajtásra.

Algír, 1943. június 3.

Giraud De Gaulle

A Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság felépítését és működését szabályozó 1943. június 3-i rendelet

A Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság,
Tekintettel az 1943. június 3-i, a Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság felállításáról szóló rendeletre,

Elrendeli:

1. szakasz.

A Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság elnöki posztját felváltva töltik be Giraud és De Gaulle tábornokok. A Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság hatáskörébe tartozó ügyekkel a biztosok foglalkoznak. A Bizottság nevezi ki a biztosokat, határozza meg számukat és feladataikat.

2. szakasz.

A Bizottságon belül felállításra kerül egy Háborús Bizottság, amely azokat a biztosokat foglalja magába, akik hozzáértésüknél vagy beosztásuknál fogva hatékonyan járulhatnak hozzá a háborús erőfeszítésekhez.

Ez a Háborús Bizottság foglalkozik a háborús tevékenységek irányításával és az ehhez kapcsolódó döntések meghozatalával. Akadályoztatás vagy távollét esetén a Háborús Bizottság tagját egy másik, a Bizottságban tagsággal nem rendelkező biztos helyettesíti.

3. szakasz.

A Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság plenáris ülésén azok a biztosok, akik nem tagjai a Háborús Bizottságnak, beszámolnak saját területük ügyeiről és tájékoztatást kapnak az általános helyzetről.

Plenáris ülésen a Bizottság az egyik elnök kérésére döntést hozhat a Háborús Bizottságban megtárgyalt kérdésekben.

4. szakasz.

A Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság döntései kormányrendeletek vagy rendeletek formájában jelenhetnek meg. Kormányrendeletként kell megjelennie minden olyan döntésnek, amely a köztársaság alatt vagy korábban törvényként vagy törvényerejű rendeletként jelent meg. Ezeket az ügyeket a Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság plenáris ülésén kell megvitatni. Ezeket a kormányrendeleteket az elnököknek kell aláírnia és az érintett biztosoknak ellenjegyeznie. Azoknak a döntéseknek, melyek egy korábbi törvény vagy kormányrendelet végrehajtására vonatkoznak, rendelet formájában kell megjelenniük, amelyeket az elnököknek kell aláírnia és az érintett biztosoknak ellenjegyeznie. Azokat a rendeleteket, amelyek az általános politikai kérdésekre vonatkoznak, több biztos hatáskörébe tartoznak, illetve a magasabb beosztású tisztviselőket és tiszteket érintik, a Bizottságnak kell megvitatnia, a végső döntést pedig a Háborús Bizottságnak vagy plenáris ülésen a Bizottságnak kell meghoznia. Azokat a rendeleteket, melyek csupán egyetlen biztos területére vonatkoznak, az érintett biztos javaslata alapján a két elnök hozza meg és a biztos jegyzi ellen.

Algír, 1943. június 3.

Giraud

De Gaulle

A Bizottság összetétele

A Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság 1943. június 3-i rendeletekben kinevezett tagjai: Georges Catroux tábornok, Alphonse Georges tábornok, René Massigli, Jean Monnet és André Philip.

A június 7-én kinevezettek: Dr. Jules Abadie, Henri Bonnet, Couve de Murville, Diethelm, René Mayer, René Pleven, André Tixier.

A Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság tagjainak miniszteri megbízatásai:

Június 3-án Catroux tábornokot a muzulmán ügyek koordinálásával foglalkozó biztosnak nevezték ki.

A június 7-i kinevezések:

Dr. Abadie, igazságügyi, közoktatási és egészségügyi biztos;

René Massigli, külügyi biztos;

André Philip, belügyi biztos;

Couvre de Murville, pénzügyi biztos;

Jean Monnet, fegyverkezési, ellátási és újjáépítési biztos;

André Diethelm, termelési és kereskedelmi biztos;

René Mayer, kommunikációs és kereskedelmi tengerészeti biztos;

René Pleven, gyarmatügyi biztos;

André Tixier, munkaügyi és szociális biztos;

Henri Bonne, információs biztos.

Június 15-én rendeletben nevezték ki Louis Joxe-ot a Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság titkárának és Raymond Offroy-t helyettes titkárnak.

A fegyveres erők szervezete

Június 22-én rendelet határozza meg a fegyveres erők szervezetét és a következő kinevezéseket tartalmazza:

Henri Giraud hadseregtábornok, az észak- és nyugat-afrikai francia erők főparancsnoka;

Charles de Gaulle tábornok, a gyarmatbirodalom többi területén állomásozó francia erők főparancsnoka;

Juin hadseregtábornok, az észak- és nyugat-afrikai francia szárazföldi erők vezérkari főnöke;

Larminat vezérőrnagy, a gyarmatbirodalom többi területén állomásozó szárazföldi francia erők vezérkari főnöke.

Július 1-én rendeletben további kinevezésekre kerül sor:

Collinet altengernagy, az észak- és nyugat-afrikai francia haditengerészeti erők vezérkari főnöke;

Auboyneau ellentengernagy, a gyarmatbirodalom többi területén állomásozó francia haditengerészeti erők vezérkari főnöke;

Bouscat légi altábornagy, a francia légierő vezérkari főnöke.

Ismétlő kérdések

I.

1. Mi volt De Gaulle tábornok keresztnéve?
2. Milyen szerepet játszott a tábornok az 1940-es franciaországi hadjáratban?
3. Mikor került sor híres londoni rádióbeszédére?
4. Milyen hatást gyakorolt a francia fegyveres erők tagjaira a beszéd?
5. Melyik kormány támogatta a Szabad Francia Erők létrehozását?

II.

6. A francia tábornoki karból mennyien csatlakoztak De Gaulle mozgalmához?
7. Mi volt a legfőbb akadálya a francia katonák csatlakozásának?
8. A francia állampolgárokon kívül kik léptek be a szervezetbe?
9. Melyik fegyvernem (hadsereg, légierő, haditengerészet) számlálta a legtöbb tagot?
10. Milyen támogatást kért De Gaulle a brit kormánytól?

III.

11. Mikor jöttek létre a Szabad Francia Erők?
12. Milyen hatást gyakorolt a brit Catapult hadművelet a franciákra?
13. Milyen volt a kapcsolat a Vichy-ben működő francia kormány és De Gaulle között?
14. Milyen tényezők akadályozták a csatlakozó francia erők harc-készségének fenntartását?
15. Hogyan támogatta a brit kormány ezeket a francia csapatokat?

IV.

16. Melyik francia gyarmatok álltak át De Gaulle táborába?
17. Mi volt a célja a Menace hadműveletnek?
18. Kik vettek részt az akcióban?
19. Mi okozta a hadművelet kudarcát?
20. Milyen politikai következményei voltak ennek a sikertelenségnek?

V.

21. Melyik afrikai francia gyarmatot hódították meg fegyverrel a Szabad Francia Erők 1940-ben?
22. Milyen hatást gyakorolt ez a hadművelet a szabad francia csapatok tagjaira?
23. Hogyan nevezték el a szabad francia fennhatóság alá került afrikai területeket?
24. Milyen hatást gyakorolt ezeknek a területeknek a birtoklása a Szabad Franciaország helyzetére?
25. Mit tartalmazott a Brazzaville-i kiáltvány?

VI.

26. Hogyan alakult a Szabad Francia Erők létszáma 1940–1941 folyamán?
27. Mi volt a neve a Szabad Franciaország 1940 végén létrejött új vezető testületének?
28. Milyen feladatokat látott el ez a testület?
29. Kik voltak a tagjai?
30. Mi volt a jelentősége az új szervezet létrejöttének?

VII.

31. Milyen tevékenységet fejtettek ki a szabad francia katonai erők Afrikában 1940 végén?
32. Miért hozták létre a Felszabadítási Érdemrendet?
33. Kik részesülhettek ebben a kitüntetésben?
34. Napjainkban is megkaphatja-e valaki ezt a kitüntetést?
35. Soroljon fel néhány személyiséget, aki elnyerte a Felszabadítási Érdemrendet!

VIII.

36. Hogyan változott meg a Szabad Franciaország neve 1942 nyarán?
37. Mi indokolta a névváltoztatást?
38. Milyen volt a szervezet nemzetközi elismertsége ebben az időszakban?
39. Hogyan jelent meg a szervezet a tömegkommunikációban?
40. Hogyan fogadta a nemzetközi közvéleményt a névváltozást?

IX.

41. Az 1940 júniusában megkötött fegyverszünetet követően hogyan változott Franciaország területe, illetve annak közigazgatása?
42. Milyen jellemzői voltak az ország területén megszerveződő belső Ellenállásnak?
43. Milyen hatást gyakorolt a kötelező munkaszolgálat az Ellenállás létszámára és tevékenységére?
44. Mi volt Jean Moulin szerepe az Ellenállásban?
45. Mennyire tekinthető jelentősnek a francia belső Ellenállás tevékenysége 1943-ban?

X.

46. Hogyan került Giraud tábornok vezetői politikai szerepbe 1942 végén Észak-Afrikában?
47. Mi lett a kimenetele a De Gaulle és Giraud tábornokok közti tárgyalássorozatnak?
48. Mi a neve az ekkor létrejött új politikai irányító testületnek?
49. Kik voltak ennek a tagjai?
50. Melyik fél tekinthető a tárgyalások nyertesének?

Levéltári dokumentumok jegyzéke és forrása

1. De Gaulle tábornok június 18-i felhívása

La Fondation Charles de Gaulle. Appel du 18 juin – <http://www.charles-de-gaulle.org/pages/l-homme/accueil/discours/pendant-la-guerre-1940-1946/appel-du-18-juin-1940.php> (Letöltés ideje: 2016. szeptember 15.)

2. De Gaulle tábornok memoranduma a brit kormánynak

Digithèque de matériaux juridiques et politiques. France libre. Les gouvernements de la France libre et de la France combattante et de la Libération. Mémoire du général De Gaulle au gouvernement britannique – <http://mjp.univ-perp.fr/france/co1940cf.htm> (Letöltés ideje: 2016. szeptember 18.)

3. A Szabad Franciaország és az Egyesült Királyság között 1940. augusztus 7-én megkötött egyezmény

Archives nationales. 72 AJ Comité d'histoire de la Seconde Guerre mondiale 221. Texte de l'accord Churchill-De Gaulle du 7 août 1940 et échange de lettres.

4. Beszámoló a dakari eseményekről

Archives nationales. 72 AJ Comité d'histoire de la Seconde Guerre mondiale 220. Documents remis par Aristide Antoine, 13-16.

5. A Brazzaville-i kiáltvány

DMJP. Manifeste lancé de Brazzaville, le 27 octobre 1940 (<http://mjp.univ-perp.fr/france/co1940fl-brazza.htm>).

6. A Gyarmatbirodalom Védelmi Tanácsa

Digithèque de matériaux juridiques et politiques. France libre. Les gouvernements de la France libre et de la France combattante et de la Libération. Création du Conseil de défense de l'Empire – <http://mjp.univ-perp.fr/france/co1940fl.htm> (Letöltés ideje: 2016. szeptember 20.)

7. A Felszabadítás Rendjének létrehozása

Digithèque de matériaux juridiques et politiques. France libre. Les gouvernements de la France libre et de la France combattante et de la Libération. Création de l'ordre de la Libération - <http://mjp.univ-perp.fr/france/co1940fl-lib.htm> (Letöltés ideje: 2016. szeptember 22.)

8. A Harcoló Franciaország létrehozása

Digithèque de matériaux juridiques et politiques. France libre. Les gouvernements de la France libre et de la France combattante et de la Libération. La France libre devient la France combattante - <http://mjp.univ-perp.fr/france/co1942fc.htm> (Letöltés ideje: 2016. szeptember 22.)

9. Az Ellenállás Nemzeti Tanácsának első ülése

Digithèque de matériaux juridiques et politiques. France libre. Les gouvernements de la France libre et de la France combattante et de la Libération. Première réunion du Conseil national de la Résistance présidé par Jean Moulin - <http://mjp.univ-perp.fr/france/co1943-cnr.htm> (Letöltés ideje: 2016. szeptember 24.)

10. A Francia Nemzeti Felszabadítási Bizottság létrehozása

Digithèque de matériaux juridiques et politiques. France libre. Les gouvernements de la France libre et de la France combattante et de la Libération. Le Comité français de la libération nationale - <http://mjp.univ-perp.fr/france/co1943cfln.htm> (Letöltés ideje: 2016. szeptember 25.)

Ajánlott irodalom

Életrajzok, naplók, visszaemlékezések:

- Clostermann, Pierre: Le grand cirque. Flammarion, Paris, 1948.
- De Gaulle, Charles: Háborús emlékiratok. Első kötet. Kossuth Kiadó, Budapest, 1997.
- De Gaulle, Charles: Háborús emlékiratok. Második kötet. Kossuth Kiadó, Budapest, 1997.
- De Gaulle, Philippe: Apám, De Gaulle. Beszélgetések Michel Tauriac-kal. Európa, Budapest, 2008.
- Gras, Yves: La 1ère D.F.L. Les Français libres au combat. Presses de la Cité, Paris, 1983.
- Koenig, Marie-Pierre: Bir-Hakeim 10 juin 1942. Éditions Robert Laffont, Paris, 1971.
- Maggiar 1984 = Maggiar, Raymond (amiral): Les fusiliers marins de Leclerc. Une route difficile vers De Gaulle. France-Empire, Paris, 1984.
- Martel 1998 = Martel, André: Leclerc, le soldat et le politique. Albin Michel, Paris, 1998.
- Monclar 2014 = Monclar, Fabienne: Monclar. Le Bayard du XXe siècle. Via Romana, Versailles, 2014.

Szakirodalom:

- Albertelli, Sébastien: Les services secrets du général De Gaulle. Le BCRA, 1940–1944. Perrin, Paris, 2009.
- Amicale de la 1ère DFL: L'épopée de la 1ère Division Française Libre par ceux qui en étaient. Amicale de la 1ère DFL, Paris, 2010.
- Azéma, Jean-Pierre – Bédarida, François (szerk.): La France des années noires, tome 1: De la défaite à Vichy. Éditions du Seuil, Paris, 2000.
- Azéma, Jean-Pierre – Bédarida, François (szerk.): La France des années noires, tome 2: De l'Occupation à la Libération. Éditions du Seuil, Paris, 2000.
- Bene Krisztián: A Szabad Francia Erők 1940–1943. A francia katonai együttműködés a második világháborúban. Kronosz Kiadó, Pécs, 2017.
- Bergot, Erwan: La Légion au combat. Narvik–Bir Hakeim–Diên Bien Phu. La 13e demi-brigade de Légion étrangère. Presses de la Cité, Paris, 1975.

Broche, François: L'Armée française sous l'Occupation. La métamorphose. Presses de la Cité, Paris, 2002.

Broche, François - Caïtucoli, Georges - Muracciole, Jean-François: La France au combat de l'Appel du 18 juin à la victoire. Perrin, Paris, 2007.

Broche, François - Muracciole, Jean-François (szerk.): Dictionnaire de la France libre. Robert Laffont, Paris, 2010.

Chaline, Emile - Santarelli, Pierre: Historique des Forces navales françaises libres. Service Historique de la Marine, Paris, 1989.

Comor, André-Paul: L'Épopée de la 13^{ème} Demi-brigade de Légion Etrangère 1940-1945. Nouvelles Editions Latines, Paris, 1988.

Comor, André-Paul: La Légion Etrangère. Histoire et dictionnaire. Robert Laffont-Ministère de la Défense, Paris, 2013.

Courrière, Yves: Un temps pour la guerre. Normandie-Niémen. Presses de la Cité, Paris, 1979.

Crémieux-Brilhac, Jean-Louis: La France Libre. De l'appel du 18 Juin à la Libération, tome I. Gallimard, Paris, 2013.

Crémieux-Brilhac, Jean-Louis: La France Libre. De l'appel du 18 Juin à la Libération, tome II. Gallimard, Paris, 2013.

Duby, Georges (szerk.): Franciaország története, 1. és 2. kötet. Osiris, Budapest, 2005.

Faure, Claude: Aux Services de la République du BCRA à la DGSE. Fayard, Paris, 2004.

Gazdag Ferenc: Franciaország története: 1918–1995. Kossuth, Budapest, 2011.

Hahner Péter: Franciaország története. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2002.

Keegan, John: A második világháború, Európa, Budapest, 2008.

Levisse-Touzé, Christine: L'Afrique du Nord dans la guerre, 1939-1945. Albin Michel, Paris, 1998.

Longuet, Stéphane - Genet-Rouffiac, Nathalie (szerk.): Les réseaux de résistance de la France combattante. Dictionnaire historique. Service historique de la Défense - Economica, Paris, 2013.

Marcot, François (szerk.): Dictionnaire historique de la Résistance. Robert Laffont, Paris, 2006.

Montagnon, Pierre: La France dans la guerre de 39-45. Pygmalion, Paris, 2009.

Muracciole, Jean-François: La France pendant la Seconde Guerre mondiale. Librairie Générale Française, Paris, 2002.

Muracciole, Jean-François: Les Français libre. L'autre Résistance. Talandier, Paris, 2009.

Notin, Jean-Christophe: 1061 Compagnons. Histoire des Compagnons de la Libération. Perrin, Paris, 2000.

Notin, Jean-Christophe: Leclerc. Perrin, Paris, 2010.

Ormos Mária – Majoros István: Európa a nemzetközi küzdőtéren. Osiris, Budapest, 1998.

Trouplin, Vladimir: Dictionnaire des compagnons de la Libération. Elytis, Bordeaux, 2010.

Vincent, Jean-Noël: Les Forces françaises dans la lutte contre l' Axe en Afrique. Les Forces françaises libres en Afrique 1940-1943. Ministère de la Défense. Paris, 1983.

Cikkek, tanulmányok:

Bene Krisztián: A Szabad Francia Erők harcai Szenegáltól Eritreáig in Afrika Tanulmányok, 2016/4. 5–24.

Bene Krisztián: Egy elfelejtett haderőnem nyomában. A Szabad Francia Haditengerészet második világháborús tevékenységének mérlege. Aetas, 2017/1. 27–44.

Buffotot, Patrice: Les forces aériennes françaises libres en Afrique; l'escadrille "Topic" du G.R.B.1 à Koufra en février 1941. Revue historique des armées 1980/2. 171–188.

Ceccaldi, Roger: Koufra. Souvenirs de l'Artilleur. Revue historique des armées 1983/2. 40–49.

Charles, R.: Les Forces aériennes françaises libres en Afrique. Revue historique des armées, 1964/4. 101–126.

Delmas, Jean: Le général Koenig d'El Alamein à Alger, août 1942-mars 1944. Revue historique des armées, 2002/2. 77–84.

Levisse-Touzé, Christine: Le général Giraud et l'Afrique du Nord (1942-juin 1943). Revue historique de l'armée, 1993/2. 13–22.

Perrot, François: Les F.A.F.L.: une étude de motivations. Revue historique des armées, 1990/2. 114–123.